

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 22. APRIL 1977

ŠTEV. 16 (1810)

KAM VODI AVSTRIJO POT zavestnega kršenja mednarodnih obveznosti

Odgovorni avstrijski politiki se delajo, kakor da zanje mednarodne pogodbe ne bi bile dosti več kot nekaj strani popackanega papirja. Kot sadovi take samoljubne ošabnosti se namreč nevarno množijo primeri očitnega kršenja obveznosti, ki jih Avstriji nalagajo mednarodni dokumenti. In tako se vedno bolj vsiljuje upravičeno vprašanje, kam bo vodila Avstrijo ta pot? Kajti v nedogled tudi naša država ne bo mogla brezobzirno teptati načela, na katerih je zgrajen današnji svet in človeštva, ne da bi jo prej ali slej klicali pred mednarodni forum, kjer se bo morala zagovarjati.

Kadar je govora o kršenju mednarodnih obveznosti Avstrije, kot neposredno prizadeči seveda najprej mislimo na državno pogodbo in njen 7. člen, ki ga Avstrija ne samo že več kot dvajset let ne izpolnjuje, ampak se je z najnovejšimi ukrepi celo podala na spolkovo revizijo državne pogodbe. Takih prekrškov zoper pogodbeno zvestobo, kot je odnos do manjšinskih zaščitnih določil, pa si je Avstrija nakopala še dosti več in izzveni naravnost kot porog med-

narodnosti in se je pregrešila zoper zaključni dokument helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Vsakomur je jasno in znano, kaj pomenijo takšna srečanja — da gre za manifestacije ljudi in organizacij, prežetih z nacistično in revanšistično miselnostjo, za izivanja, ki nujno morajo privedi do konfliktov in do poslabšanja odnosov s sosednimi državami.

To se je tudi že zgodilo. Češkoslovaška vlada je poslala na Dunaj protestno noto, v kateri je poudarjeno, da ocenjuje ČSSR shod sudetskih Nemcev v Avstriji kot kršitev sklepne listine helsinške konference, da utegne imeti to revanšistično zborovanje negativne posledice za odnose med obema državama kot tudi za popuščanje v Evropi, in da je oziroma, ki bi nastalo zaradi tega zborovanja, v nasprotju z avstrijsko državno pogodbo ter obveznostmi, ki jih Avstriji nalaga nevtralnost.

Toda gotovim ljudem v Avstriji očitno prav nič ni važno, kako ocenjujejo avstrijsko politiko drugod v svetu, kakšne sadove rodi ta politika in kako nevarne postajajo po-

sledice tega. Arogantno, kakor da bi šlo za kaznovanje neposlušnega paglavca, so na Dunaju zavrili češkoslovaško noto in pri tem cinično pribili, da se mora ČSSR zavedati, da v Avstriji vlada svoboda zbiranja in zborovanja. In piko na i je dodal sam kancler Kreisky, ki je protest češkoslovaške vlade enostavno označil za "izsiljevanje", hkrati pa se postavil na stran sudetskimi Nemcem (saj tudi njegova družina izvira iz Sudetov) in izrecno podprl njihovo "pravico", da priredijo v Avstriji svoje srečanje. To pa kljub temu, da so že vsa dosedanja taka srečanja povsem izzvenela v duhu revanšizma in celo v smislu ozemeljskih zahtev napram sosedni državi.

Da v tem oziru prirediteljev ne bo nič boljša, ampak nasprotno le še bolj izrazita neofašistična manifestacija, izhaja že iz dejstva, da bo kot glavni "govornik" nastopil prav tisti dr. Walter Becher, o katerem je v knjigi nacističnih vojnih zločincev med drugim zapisano, da je že od leta 1931 pripadal nacistični stranki, v kateri je imel člansko številko 896.129, in da je bil vodilno udeležen pri razbiju Češkoslovaške. Politična usmeritev srečanja je torej zagotovljena, in to v tisti smeri, ki je Avstriji z državno pogodbo izrecno prepovedana. Ampak odgovorni avstrijski predstavniki tega nočejo videti in nočejo slišati protestov, marveč v imenu neke čudne "svobode" in prav tako čudne "demokracije" dopuščajo in pospešujejo razvoj, ki očitno gre v smer zavestnega kršenja mednarodnih obveznosti.

Prozorna igra Kreiskega

"Če se nas v inozemstvu vedno spet škandalizira in se govori o tem, kako slabo se godi ljudem slovenske narodnosti v Avstriji, potem je treba povabiti ljudi, ki se v svetu spoznajo, da se bodo pri nas razgledali, kako se Slovencem res godi. Pogledajo pa naj tudi, kako se godi Slovencem v Sloveniji sami in potem naj seštejejo svoboščine in pravice, ki jih uživajo Slovenci tu in onstran meje."

Tako je izjavil zvezni kancler dr. Bruno Kreisky, ko je v torek po vladni seji ponovil svojo zamisel, da bi povabil v Avstrijo oziroma na Koroško mednarodno delegacijo, ki naj bi se na kraju samem preprčala o resničnem položaju slovenske manjšine. Prvotno zamisel je zdaj le še razširil v tem smislu, da mednarodna komisija ne bi proučila samo položaja Slovencev v Avstriji, marveč naj bi se preprčala — za primerjavo! — tudi še o tem, kako Slovenci živijo v Jugoslaviji.

Če bi prišla ta "duhovitost" iz ust kogar koli, bi vsakdo mislil, da jo je izustil nekdo, ki ne ve, kaj govori. Kancler Kreisky pa seveda prav dobro ve, kaj govori in kaj hoče s tem povedati. Vendar pa je njegova igra tokrat le nekoliko preveč prozorna in jo mora spremljati tudi navaden državljani.

Ne, gospod kancler, s takšnimi triki se ne boste izmaknili odgovornosti, ki jo kot predsednik vlade tudi

osebno nosite za vse tisto, kar vaša vlada dela ali tudi ne dela, kar bi morala delati. S takšno "igro mačke in miši" pač ni mogoče obiti obveznosti, ki jih je Avstrija prevzela v državni pogodbi; s takšnim manevrom ne bo uspelo izogniti se jasnim določilom člena 7.

Da bodo stvari jasne: tukaj ne gre za vprašanje, kako živijo ljudje v eni in drugi državi; tukaj gre za člen 7, gre za mednarodne obveznosti, ki jih je Avstrija dolžna izpolniti. Pri tem je povsem brez pomena, kako živijo ljudje v Jugoslaviji. Zato kanclerjeva izjava pomeni eklatantno vmešavanje v notranje zadeve suverene države in je pričakovati, da bo z jugoslovanske strani prišel tudi zaslužen odgovor. To toliko bolj, ker kot podpisnica avstrijske državne pogodbe nima le pravice, ampak ima tudi dolžnost, da čuva nad tem, kako Avstrija izpolnjuje svoje pogodbeno dolžnosti in jo opozarja, v kolikor teh obveznosti ne izpolnjuje.

Tokrat je šel kancler Kreisky vsekakor predaleč. Njegov neodgovorni spodrsrljaj pa hkrati izdaja znake okrnjene razsodnosti, ko mora vedno bolj spoznati, da se je s svojo manjšinsko politiko pustil zavesti v položaj, ki ne samo da ni vreden uglednega državnika, ampak predvsem spravlja v diskredit tudi Avstrijo kot državo v mednarodni javnosti.

Kratenje pravic narodnostnim manjšinam obsojeno v forumu Združenih narodov

V okviru 15. zasedanja odbora OZN za odpravljanje vseh vrst rasne diskriminacije (članom tega odbora sta posredovali osrednji organizaciji koroških Slovencev obširno dokumentacijo, kakor smo poročali v našem listu) je jugoslovanski strokovnjak, poseben svetovalec v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve SFRJ Silvo Devetak, poudaril, da je boj proti diskriminaciji še vedno zelo aktualen, saj po svetu obstajajo rasistične vlade, sramotne oblike kolonialnega suženjstva, diskriminacija in preprečevanje, da bi ljudje uživali osnovne svoboščine in pravice.

Pri tem je Devetak posebej naglasil, da je odboru znano, da mnoge države kratio tudi narodnostnim manjšinam svoboščine in pravice, ki jih določajo mednarodne pogodbe. Opozoril je, da mora boj za izkoreninjanje rasne diskriminacije izhajati iz prizadevanj vseh držav, da bi dosledno in popolnoma uresničili načela in dokumente, ki jih je sprejela OZN ali pa so jih vnesli v dvostranske sporazume.

Gre za določila mednarodne konvencije o izkoreninjanju rasne diskriminacije, kot tudi druge mednarodne instrumente in sporazume, ki so nastajali na odpravo vseh oblik rasne diskriminacije, izhajajoče iz rase, barve kože, socialnega, nacionalnega in etničnega reda. Tozadevno obstajajo v okviru pravnega sistema OZN poleg konvencije še drugi mednarodni sporazumi, razen tega pa so mnoge države prevzele jasne obveznosti z dvostranskimi in večstranskimi sporazumi, mirovnimi in podobnimi pogodbami, ki so jih podpisale, je opozoril Devetak.

Jugoslovanski strokovnjak je izrazil prepričanje, da se ne more uresničiti niti en ukrep, če v posameznih državah ne bo potekal tudi vsakdanji boj proti predsodkom, ki se lahko spremenijo v diskriminacijo. Gre za akcije, da bi ustvarili ozračje razumevanja, strpnosti in prijateljstva med ljudmi, še zlasti med različnimi narodnostnimi skupinami. Opozoril pa je tudi na nič manjši pomen posebnega določila odbora OZN v boju proti ostanom nacizma in fašizma.

V boju proti rasni diskriminaciji je nujno mednarodno sodelovanje," je poudaril Devetak. "V okviru pravnega sistema OZN je treba pogumno iskati novih možnosti za efektivno zaščito ljudi, katerih pravice so ogrožene, in to od zanikanja njihovega obstoja do diskriminacije oziroma do asimilacije."

Alarmantna znamenja

V noči od torka na sredo je bil na železniško progo med Celovcem in Gospo Sveto izveden bombni atentat, ki je povzročil manjšo materialno škodo. To je že tretji atentat na železniške naprave tekom zadnjega pol leta, vendar doslej še v nobenem primeru niso izsledili storilcev, čeprav so oblasti razpisale visoko nagrado.

Sodeč po prvih izjavah prelazuje mnenje, da gre za dejanje političnega značaja, pri čemer je tudi takrat slišali glasove, ki skušajo krivdo naprti koroškim Slovencem. Zlasti tozadevno tudi policija ni izjema, ki se pri svojih raziskavah poslužuje dokaj čudnih metod: ko vodilne predstavnike slovenskih organizacij sprašuje, ali je atentat morda "slovenski odgovor" na nedavne izjave deželnega glavarja Wagnerja.

Kakršnakoli sumničnja in podtika-

vanja koroški Slovenci odločno zavračamo. Že ponovno so predstavniki osrednjih organizacij povsem jasno in nedvoumno izjavili, da dinamit ne sodi med sredstva našega boja. Takih sredstev se poslužujejo samo tisti, ki načelno pravilne rešitve narodnostnega vprašanja niti mirnega in enakopravnega sožitja obeh narodov v deželi.

Ob atentatu na železniško progo pa se spominimo tudi še drugega atentata iz najnovejše dobe, pred nedavnim so neznani storilci poškodovali ali povsem uničili 32 spominskih plošč in obeležij v kraju Gusen na Zgornjem Avstrijskem, kjer je bila med zadnjo vojno podružnica zloglasnega nacističnega taborišča Mauthausen. Plošče so postavili v spomin na žrtve tamkajšnjega taborišča, in sicer gre za spomenike različnih narodov, saj je znano, da so tudi v tem kraju smrti izgubili življenje pripadniki različnih narodov širom Evrope, iz vseh držav, v katerih je divjal zločinski nacizem.

Zločinska skrunitev spomenikov žrtvam nacizma je le nov člen v dolgi verigi dogodkov, ki opozarjajo, da se v Avstriji ob strpnem zadržanju odgovornih oblasti nenehno razširja nov fašizem, kar pa je v očitnem nasprotju z državno pogodbo in drugimi mednarodnimi pravnimi in moralnimi obveznostmi Avstrije. Pri tem je brez dvoma značilno, da tisti mediji množičnega obveščanja, ki zelo glasno kričijo in na široko pišejo o tako imenovanih "disidentih", najraje povsem zamolčijo, kar se dogaja v Avstriji. Zlasti se delajo gluhe in slepe tudi za pojave, ki bi pravzaprav morali biti alarmantna znamenja za vsakogar, ki mu je na tem, da ne bi ponovno prišlo do razvoja, ki se je ne le za Avstrijo, marveč za velik del Evrope in sveta končal v peklenu nacifašizma in v infernu druge svetovne vojne.

Primerjave ali celo povezave med obema atentatoma seveda ni mogoče delati. Kljub temu pa sta eden kot drugi resno svarilo, kam lahko vodi popuščanje listim silam, ki so se z zlorabo demokracije že enkrat dokopale do oblasti in jo potem brezobzirno izrabljale za uresničevanje svojih zločinskih načrtov. Žrtv tega "uresničevanja" — v konkretnem primeru v obliki tako imenovane "dokončne rešitve" koroškega vprašanja — smo bili tudi koroški Slovenci; zato smo ob takem razvoju posebno zaskrbljeni.

Predsedstvo SFRJ o podpori manjšinam

● Prejšnji teden je bila v Beogradu 75. seja predsedstva SFRJ, ki so se je udeležili predstavniki predsedstva republik in avtonomnih pokrajin ter najvišji funkcionarji federacije. Predsedstvo SFRJ je na temelju informacij in predlogov zveznega sveta za mednarodne odnose sprejelo sklepe o odnosih Jugoslavije s sosednimi državami ter o položaju in pravicah jugoslovanskih narodnostnih manjšin v teh državah. V teh sklepih so pozitivno ocenili sedanjo politiko SFRJ na tem področju ter zahtevali dolgoročno smer, stališča in naloge pri nadaljnjem razvoju te politike.

● Na tiskovni konferenci v Zagrebu, ki so se je udeležili novinarji iz vsega sveta, pa je na vprašanje, kakšen je položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, član IK predsedstva CK ZKJ Dobrovoje Vidič odgovoril: "V Avstriji ni prišlo do evolucije, s kakršno bi bili lahko zadovoljni. Pričakujemo pozitiven razvoj, da bi zares začeli izpolnjevati vse obveznosti iz državne pogodbe, ki jih ima Avstrija do Slovencev in Hrvatov v tej državi."

narodnemu pravu, če se avstrijski predstavniki pred mednarodnimi forumi sklicujejo na "pravno" ureditev Avstrije.

Trenutno je zelo aktualno vprašanje tako imenovanega srečanja sudetskih Nemcev, ki naj bi bilo prihodnji mesec na Dunaju. S tem, da je Avstrija ponudila gostoljubnost za takšno srečanje, je spet zavestno ravnala v nasprotju s svojimi obveznostmi iz državne pogodbe, je kršila status svoje nev-

Velike svečanosti v Sloveniji v počastitev pomembnih jubilejev

Z vrsto prireditvev ob koncu minulega tedna je doseglo prvi višek slavljenje treh pomembnih jubilejev v Sloveniji: 40-letnice ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije, 85. rojstnega dne predsednika Tita in 40-letnice njegovega prihoda na čelo Komunistične partije Jugoslavije.

Na Čebinah blizu Trbovelj, kjer je bil v noči od 17. na 18. april 1937 ustanovni kongres KP Slovenije, so v soboto popoldne slovesno sprejeli letošnjo zvezno štafeto mladosti, ki po vsej Jugoslaviji nosi pozdrave in najboljše želje in čestitke vseh narodov in narodnosti Jugoslavije predsedniku Titu za 85. rojstni dan. Sprejema so se udeležili številni predstavniki mladine in političnega življenja Slovenije, predsednik zveze socialistične mladine Slovenije Ljubo Jasnič pa je v svojem govoru omenil veliki doprinos predsednika Tita in se mu zahvalil za vse, kar je v minulih 40 letih, kar vodi jugoslovanske komuniste, storil za temeljito notranjo demokracijo preobrazbo ter za uveljavitev Jugoslavije in njene neuvrščene politike v svet.

Prireditvi na Čebinah je sledila slavnostna akademija v delavskem domu v Trbovljah, kjer so se zbrali preživeli udeleženci ustanovnega kongresa KPS ter najvidnejši partijski in družbeno-politični delavci Slovenije. Slavnostni govornik je bil Miha Marinko, član sveta federacije in udeleženec ustanovnega kongresa KPS na Čebinah. Uvodoma je orisal razmere, v katerih je prišlo do ustanovitve slovenske partije, ter spregovoril o njenem razvoju. Posebno obširno se je bavil s pripravami jugoslovanske partije na oborožen odpor proti fašizmu, z narodnoosvobodilnim

bojem jugoslovanskih narodov in narodnosti ter z zmagovito ljudsko revolucijo.

„Titu in našemu ljudstvu gre za slugo — je naglasil Miha Marinko — da dogovori treh velikih in Jalti niso bili uresničeni (ko je šlo za razdelitev na interesne sfere — op.ured.). Od tedaj naprej se vse očitneje odvija in krepki naša samostojna pot v mednarodnih odnosih in pri graditvi naših notranjih odnosov, pri graditvi demokratične in samoupravne oblasti delovnega ljudstva.“

Govornik je spomnil, da je bilo ob letošnjih obletnicah objavljeno toliko zgodovinskega gradiva kot že leta ne, nato pa je naglasil: „Če bo od tega ostalo le delček naših spoznanj, bojev in žrtvovanja za svobodo v zavesti mladih, ki imajo danes veliko nalog in prevzemajo veliko odgovornost pri graditvi samoupravne socialistične družbe, smo mi, ki smo začeli revolucijo, lahko prepričani, da je naša prihodnost v dobrih rokah. To je poročilo, da bodo tudi v bodoče uresničevali vsebinsko izročilo Čebina, da bo mladina lahko nadaljevala našo revolucijo, ki smo jo tu, nad Trbovljami, napovedali že pred 40 leti.“

V okviru prireditve ob 40-letnici ustanovitve KPS je bila v prostorih muzeja revolucije v Ljubljani odprta spominska razstava slik in dokumentov, ki ponazarjajo zgodovinsko pot in delo partije. Na te pomembne dogodke v zgodovini slovenskega naroda spominjajo tudi številne publikacije, ki so izšle v počastitev obletnice. Predvsem pa so obletnicam dali velik poudarek vsi slovenski časopisi, kjer so nekdanji in današnji partijski voditelji objavili spominske članke in razglabljanja o današnjih ter bodočih nalogah pri graditvi samoupravne socialistične družbe.

Izpovedali so — kakor je na primer zapisal France Popit — da se je z ustanovnim kongresom KPS slovenski narod odločil, da raje stoji umre kot kleče živi. S tem geslom se je za vedno poslovil od hlapčevanja tuji in domači gospodi. V najtežjih dneh svoje zgodovine je začel sam odločati o svoji prihodnosti. „Zato bo ustanovni kongres KPS zapisan v zgodovini slovenskega naroda kot eno od največjih dejanj v njegovem več kot tisočletnem razvoju. Pomenil je začetek nove dobe, ki je leta 1945 dosegla vrh v zmagovitem izhodu slovenskega naroda iz osvobodilne vojne, v zmagi ljudske, demokratske revolucije v vsej Jugoslaviji, v vzpostavitvi slovenske samoupravne države kot nedeljive sestavine in trdne celote — Titove socialistične federativne republike Jugoslavije.“

Kidričeve nagrade

ZA ZNANSTVENE DOSEŽKE

V okviru slavnosti, ki so se je udeležili tudi vodilni predstavniki družbeno-političnega življenja Slovenije, so prejšnji teden v Ljubljani podelili letošnje Kidričeve nagrade. Skupno je bilo podeljenih šest Kidričevih nagrad za najboljše znanstvene in raziskovalne dosežke, dvajset nagrad Sklada Borisa Kidriča ter osemnajst nagrad za izume in dopolnitve.

Med dobitniki nagrad Sklada Borisa Kidriča je tudi prof. dr. Vladimir Klemenčič, ki je visoko priznanje prejel za svoje znanstvene razprave o uradnih ljudskih štetjih v Avstriji z ozirom na slovensko narodno skupnost na Koroškem. Nagrajencu iskreno čestitamo!

desettisoče Slovencev, cele generacije, in brez odločne prepovedi organizacij, ki koroškim Slovincem odvzamejo nacionalni značaj, bodo odnosi med sosednima državama še naprej obremenjeni z resnimi problemi.“

Sicer pa Wagnerju in njegovim lahko zelo kratko povemo: Bojijo se resnice, ker imajo slabe vesti — toda glasnejša od slabe vesti ostane resnica!

Strah pred resnico razgalja koroške hujskače

Nemški nacionalisti na Koroškem so res upravičeno zadovoljni. Prej so morali še sami hujskati proti Slovincem in so bili tu in tam celo deležni kakšnega očitka „ekstremizma“ (po logiki koroške izrazne prevračalnice, da skrajneži niso bili samo na slovenski strani). Zdaj so njihovo delo prevzeli vodilni predstavniki „uradne“ Koroške: bolj kot se je nad koroškimi Slovinci in njihovim vodstvom prejšnji teden iznesel deželni glavar Wagner, varjetno niti najhujši „domovinski kilcarji“ ne bi zmogli.

In Wagnerjev krog je obenem izstrelil še drugo puščico, nič manj zastrupljeno z onemoglim nacionalnim besom: glasilo njegove stranke KTZ je izbralo za tarčo novega dopisnika Dela in RTV Ljubljana v Celovcu Marjana Sedmaka. Očita mu vse, samo ne, da je človek in da je novinar. In vse to samo zato, ker si je drznil poročati resnico, kar je koroško stvarnost prikazal takšno, kakršna pač je — gotovo ne po krivdi Sedmaka, ne po krivdi Slovenije ali Jugoslavije in tudi ne po krivdi koroških Slovencev.

Ravno ta resnica pa ne sme v javnosti, ne sme v svet, saj tisti, ki zanjo nosijo odgovornost, dobro vedo, da potem ne bodo več mogli zavajati javnosti z lažmi, kako demokratični in širokogrudni da so v manjšinski politiki. Resnica o tej politiki jih namreč razkrinjuje, jim trga masko z obraza, kakor je to napravilo tudi uredništvo Dela v kratkem stavizemskem pamfletu KTZ: iz tega stališča povzema naslednji odstavek:

„Ni naša navada odgovarjati na pamfletistične domače naloge propagandnih pandurjev nekdanjih vzornih Hitlerjevih mladincev, toda spričo dejstva, da v naši najbližji sosesčini proglašajo našega dopisnika za človeka, ki, oprt na notranjo nepoštenost, poroča o slovenski manjšini na Koroškem nerazumno, naj bo, čisto na kratko, le povedano: ta nizki poskus poklicne diskvalifikacije našega sodelavca najstrojeje zavracamo. Če „KTZ“ hoče odgovor na svoje retorično vprašanje „komu služi Marjan Sedmak“, potem naj ga ima: služi razkrivanju resnice o resničnem položaju koroških Slovencev, ki več kot dvajset let po podpisu avstrijske državne pogodbe še vedno čakajo na izpolnitev njenega 7. člena; služi razkrivanju vseh tistih sil, ki so pred anšlusom, med anšlusom in po njem skušale uveljavljati nemško-nacionalno težnjo na Avstrijskem tudi in v prvi vrsti z nenehnimi sovražnimi dejanji proti najosnovnejšim nacionalnim pravicam koroških Slovencev in ki to počno še danes, skriti za fašistoidnimi, pa tudi „demokratskimi“ maskami; služi TOREJ dobrih odnosom med Jugoslavijo in Avstrijo, kajti brez spoznanja, v čem je bistvo problema na Koroškem, kjer so s statističnim genocidom, kakor so praksi avstrijske manjšinske politike označevali že tudi avstrijski znanstveniki, v nekaj desetletjih „zbrisali“

Letos mineva trideset let, ko je bila sprejeta odločitev o gradnji Nove Gorice — najmlajšega slovenskega mesta. V tej izgradnji so doslej zabeležili tri obdobja: hiter razvoj v prvih letih, nato stagnacija v petdesetih letih in potem spet nov vzpon, ki traja še danes in bo — kakor predvidevajo — šel še naprej. Kajti Nova Gorica, ki je v policentričnem razvoju Slovenije opredeljena kot regionalno središče severne Primorske in dela Krasa, mora zaradi take opredelitve izpolnjevati vrsto regionalnih nalog. Razen teh nalog pa ima Nova Gorica še nadaljnjo, zelo pomembno vlogo: ta izvira iz njene lege tik ob državni meji, kjer mora nadomestiti sosednjo večjo in starejšo „sestro“ Gorico, ki je bila včasih središče celega tega območja.

Sedaj živi na mestnem območju Nove Gorice okrog 20.000 prebivalcev, v celotni novogoriški občini pa okrog 52.000. Iz tega izhaja, da je razvoj prvotne načrte močno presegel. Kajti prvi urbanistični načrt iz leta 1949 je predvideval gradnjo mesta za največ 15.000 prebivalcev, in podobno je izgledal celo drugi načrt iz leta 1958. Sedaj je seveda že povsem jasno, da so bila taka predvidevanja preveč skromna. Zato so leta 1971 izdelali nov urbanistični program, ki naj bi služil za osnovo bodočega urbanističnega načrta Nove Gorice — in ta že predvideva, da bo v letu 2000 živelo v mestu Nova Gorica od 45.000 do 50.000 prebivalcev. Dosedanji razvoj in vsi drugi dejavniki, ki prispevajo k bodočemu načrtovanju rasti mesta, kažejo, da so take napovedi stvarne.

Medtem ko so okvirni načrti nekako začrtani, pa je še precej dilem o tem, kako urbanistično mesto razvijati, pri čemer je treba upoštevati že omenjene vloge Nove Gorice. Obstojajo upravičena hotenja prebivalcev, naj bi Nova Gorica ostala tudi vnaprej mesto zelenja, parkov in rož, kar pa seveda ne pomeni, da bi bila Nova Gorica „me-

sto vrtičkarjev“. V okviru humanizacije urbanističnega razvoja bo treba poskrbeti tudi zato, da bodo imeli prebivalci vseh delov mesta vsaj približno enake pogoje bivanja, kajti nadaljnji razvoj v „napačni“ smeri bi lahko privedel do nastanka „getov“. Nadaljnja zahteva, ki jo bo treba upoštevati, se nanaša na stališča kmetijcev (ki pa v bistvu predstavljajo večino), da je treba v razvoju mesta v kar največji meri ohraniti kmetijska zemljišča za kmetovanje, ne pa jih pozidati. Prav tako pa bo treba najti čim bolj ustrezen odgovor na vprašanje, kje naj se razvija industrija in kje naj gradijo stanovanja.

Do leta 2000 naj bi v Novi Gorici zgradili okrog 9000 novih stanovanj, razvijale pa naj bi se v mestu predvsem terciarne in kvartarne dejavnosti, medtem ko bi industrijo izrinili iz mesta. Vse to pa odpira tudi kočljivo vprašanje glede površinske razsežnosti bodočega Nove Gorice. Eden izmed predlogov gre v to smer, da bi mesto poleg sedanjih naselij, kot so Kromberk, Rožna dolina in Sempeter, ki že sedaj spadajo v mesto, zajelo še naselja Ajševica in Vrtojba. Drugi so spet mnenja, da je gradnja mesta na bolj strnjemem območju verjetno cenejša. Vendar pa se „razbitosti“ mesta v celoti ne bodo mogli izogniti, saj ga ločijo kar tri doline, zato bodo morali zelo dobro pretehtati vprašanje, ali naj okoliška naselja vključijo v mesto, ali pa jih razvijajo kot njegove „satelite“.

Pri vsem tem pa bo treba upoštevati tudi nove razmere, ki nastajajo s sklenitvijo osimskih sporazumov med Jugoslavijo in Italijo. To velja posebej za nov mednarodni mejni prehod v Vrtojbi, za bodočo sodobno cesto iz Nove Gorice do Razdrtega, pa tudi za vse bolj izrazite potrebe in hotenja, da naj bi se obe Gorici čim bolj spajali in ob skupnem prizadevanju čedalje bolj preraščali v stičišče sosednjih dežel in narodov.

MANJŠINE V SLOVENIJI:

Ne le zaščita temveč nadaljni razvoj

Komisija skupščine SR Slovenije za narodnosti je prejšnji teden obravnavala pomembna gradiva, katerim bo na zasedanju zborov slovenske skupščine dne 28. aprila posvečena največja pozornost. Gre namreč za gradivo o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njihovih pripadnikov v SR Sloveniji.

Ti dokumenti, ki imajo izredno vrednost in pomembnost pri odpiranju novih poti za reševanje še enakovrednejšega položaja italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji, so bili več mesecev v javni razpravi in so se z njimi bavili najrazličnejši dejavniki, predvsem pa seveda predstavniki in pripadniki obeh prizadetih manjšin. Tekom te razprave je bilo danih mnogo pripomb in predlogov, ki so jih vnesli v gradivo, s katerim se bodo v kratkem bavili delegati zborov slovenske skupščine.

Na seji komisije skupščine SR Slovenije za narodnosti so poudarili, da pri tem ne gre le za vprašanje obeh narodnosti, temveč tudi njihovih predstavnikov. Ugotovili so, da so doslej preveč izpostavljali narodnosti le kot manjšini, premalo pa poudarjali, da se pripadniki narodnosti v združenem delu pojavljajo kot neposredni proizvajalci z enakimi pravicami in dolžnostmi kot drugi člani družbe. Gre torej za razredno razreševanje narodnostnega vprašanja, kar je — kot so naglasili na seji komisije — edinstven primer v Evropi. In to pomeni še več: v Sloveniji ne gre več le za zaščito italijanske in madžarske narodnosti, temveč za njen nadaljnji razvoj; zato so pri spremembah oziroma dopolnitvah gradiva posebej opozorili na kontinuiteto v reševanju teh vprašanj.

Člani komisije so podprli tudi poročilo predsedstva SR Slovenije o temeljnih političnih vprašanjih družbenega življenja in razvoja SR Slovenije, še posebno tisti del, ki govori o uresničevanju in varstvu človekovih pravic.

Pomladanska prireditvev

na jugovzhodnem sejmu v Gradcu

Na graškem sejmskem razstavišču bo 30. aprila odprta letošnja spomladanska prireditvev jugovzhodnega sejma, na kateri bo do 8. maja razstavljalo 2162 razstavljalcev iz 46 držav Evrope in prekomorja, med temi kar 41,3 % iz inozemstva, kar brez dvoma dokazuje, da je graški sejem v pravem pomenu besede mednarodna prireditvev. O tem mednarodnem značaju pa prav tako govori tudi udeležba na sejmu, saj velja graški sejem za največjo tovrstno prireditvev v Avstriji z ozirom na število tujih obiskovalcev. Pri tem so posebno močno zastopane dežele jugovzhodne Evrope, tako da so si v Gradcu upravičeno nadeli ime „jugovzhodni sejem“.

Med tujimi državami zavzema — kakor je to tudi na vseh drugih sejmskih prireditvah v Avstriji — po številu razstavljalcev prvo mesto Zvezna republika Nemčija (302 razstavljalca), ki ji sledijo Italija (111),

Jugoslavija (72), Švica (58), Velika Britanija (52), Francija (40) in Japonska, ki bo z 39 razstavljalci najmočnejše zastopana izvenevropska država.

Na spomladanski sejmski prireditvi zavzemata vodilna mesta med gospodarskimi strokami železarstvo (to je edini sejem železarstva v Avstriji) in kmetijstvo (ki je lani dobilo svoj prostor v novi hali, katere gradbeni stroški so znašali 16 milijonov šilingov). Prav tako je velikega pomena tudi sejem gradbeništva, čeprav je glavni poudarek na tej stroki na jesenski prireditvi. Isto pa velja še za tujski promet in gostinstvo, saj nudi sejem prav na tem področju izredno pestro mednarodno ponudbo. V tem okviru naj bo omenjena sejmska kuhinja „Gastro-Modell“, ki bo letos povsem v „doničem“ znamenju Štajerske. Sicer pa bodo gostinci na sejmu konfrontirani z bogatim prikazom vseh naprav, opreme in drugih potrebščin za svoje obrate, medtem ko bodo turistične ustanove — domače in zlasti inozemske — opozorile na zanimivosti in privlačnosti svojih dežel. Na področju pohištva in opreme bo ponudba poleg vsega tistega, kar je namenjeno turizmu in gostinstvu, obsegala bogat izbor predvsem za čim bolj udobno ureditev stanovanja. Ze tradicionalno mesto zavzema na graškem sejmu moda; tozadevna ponudba bo tokrat posebno bogata in bo predstavljena v dnevnih revijah. Pobude in predvsem tudi izbor pripomočkov za smiselno izpolnitev prostega časa bo obiskovalec našel na razstavi potrebščin za kampiranje in za vrt. Od lanskega jesenskega sejma naprej imajo na graškem sejmu „svoj“ paviljon tudi vajenci, dve leti stara pa je nadaljnja zanimiva ureditev — dan županov, kjer se zberejo komunalni politiki iz številnih krajev ne le Štajerske, marveč tudi iz ostale Avstrije in celo iz sosednjih držav.

Ta kratki opis pa seveda še zdaleka ne obsega vsega, kar bo spet nudil graški jugovzhodni sejem, ki bo dober teden — kakor že povedano, od 30. aprila do 8. maja — spet igral svojo pomembno vlogo „izločbenega okna“ domačega in svetovnega gospodarstva in kot tak privlačeval in zbliževal obiskovalce od blizu in daleč. Da se bodo le-ti dobro počutili v Gradcu, bodo skrbeli številni gostinci na sejmšču, še posebej pa v sejmskem gradu, kjer bodo postregli z izbranimi specialitetami in mednarodno vinsko pokušnjo.

Razvoj dveh Goric v stičišče sosednjih dežel in narodov

Slovenski tiski na Koroškem

so dokaz naše bogate kulturne ustvarjalnosti

V navzočnosti številnih častnih gostov, med katerimi so bili jugoslovanski konzul Peter Zupančič, ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani dr. Branko Berčič, celovski župan Leopold Guggenberger, rektor celovške univerze prof. dr. Heintel, predstavniki slovenskih organizacij in ljubitelji slovenske knjige, je bila v torek zvečer v dvorani „Aula slovenica“ odprta razstava z naslovom „Slovenski tiski na Koroškem“. Razstavo je pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica ob podpori številnih drugih knjižnic (v Ljubljani je bila konec lanskega leta prikazana v precej širšem obsegu), po posredovanju Slovenske prosvetne zveze pa jo imamo zdaj priložnost videti tudi v Celovcu.

Tukajšnja razstava obsega okoli 450 eksponatov. To so v pretežni večini knjige, časopisi in drugi tiski, ki so izšli na Koroškem od začetka pa do prve svetovne vojne; nekaj pa je tudi fotografskega gradiva, ki prikazuje naše domače kulturne velikane ter posebno zanimive rokopise in tiske. Prikazana je dobra polovica doslej zbranega gradiva, ki priča o tem, da je bila Koroška izredno žarišče slovenske kulturne ustvarjalnosti in da je Celovec igral vlogo znamenitega središča založniške dejavnosti. Tako je razstava tudi važen prispevek v našem boju za narodnostne pravice, saj prepričljivo govori o naši trdni, večstoletni kulturni zasidranosti in tvornosti na domačih tleh; s tem pa postavlja na laž „argumentiranje“ tistih, ki nam z dvomljivimi statističnimi triki in umazanimi mahinacijami na pododgovani zemlji osporavajo domovinsko pravico ter nam kratijo osnovne človeške in narodnostne svoboščine.

Zaradi izrednega pomena zasluzi razstava najširše zanimanje in vabimo naše ljudi, da izkoristijo enkratno priložnost, ko si še do 29. aprila lahko ogledajo bogato zbirko dokumentov, ki pričajo o življenjski volji in kulturni ustvarjalnosti koroških Slovencev. Sicer pa naj o vsebini, ureditvi in pomenu razstave spregovori strokovnjak, ki jo je uredil — prof. Jaro Dolar, ki je pri otvoritvi v obih deželnih jezikih povedal naslednje:

Razstava slovenskih tiskov na Koroškem ima dvojen namen: predvsem smo hoteli predstaviti vlogo Celovca kot znamenitega kulturnega središča z bogato založniško dejavnostjo, obenem pa smo se hoteli spomniti tistih mož, ki so za slovensko knjigo posebno zaslužni.

O prvem pisatelju slovenskega rodu, ki je pred več kakor 800 leti prišel s Koroškega v Španijo, vemo le malo. Znano nam je sicer njegovo delo in njegov vpliv, znan je njegov prevod Ptolemejevega Planisferija, ki ga je iz arabščine prevedel v

latinščino, posebne pozornosti so vredni tudi njegovi drugi prevodi in še prav posebej njegova, na Aristotelu sloneča razprava *De essentiis*. Že v njegovem času pa so cenili njegov delež pri prvem prevodu korana v latinščino. Še danes ga imajo za enega najimenitnejših posrednikov med vzhodom in Zahodom v srednjem veku.

O tem možu žal ne vemo skoro ničesar drugega kakor samo ime, pravzaprav več imen, ki so mu jih v njegovem času, pa tudi pozneje pridajali. Imenoval se je Hermannus de Carinthia, tudi Hermannus Dalmata (Dalmacija je bila namreč tedaj v Toledo kot klasična in najbližja dežela mnogo bolj znana kakor Koroška). Za nas Slovence pa je seveda njegovo tretje ime Hermannus Sclavus (Slovan), ki so mu ga dali, da bi ga ločili od Hermana Nemca (Hermannus Alemanus) najvažnejše.

Kako je ta mož prišel v Toledo, še ni ugotovljeno. Verjetno je bil mehičan, ni pa izključeno, da je bil v kakih zvezi s slovensko gardo pri kalifu v Cordobi. Vsekakor ga imamo lahko kot predhodnika tistih pisateljev, ki so mnogo pozneje v njegovi domovini (pravi ji „patria nostra“) pisali knjige.

Za duhovne gospode, ki so sredi preteklega stoletja začeli sistematično — ne samo sporadično kakor že stoletja pred tem — z ustanovitvijo Mohorjeve družbe izdajati slovenske knjige, je bila njihova odločitev gotovo napredno in celo drzno dejanje — saj še ni preteklo sto let, ko so z najvišjega mesta hvalili Slovence, da ne znajo brati in da so zaradi tega tako „zvesto ohranili katoliško vero“, kajti je „v umetnosti branja in pisanja velika zapeljivska nevarnost“.

Lahko bi govorili o zgodovinskem protislovju, ali celo o dialektiki, da je prav tu slovenska knjiga doživela zmagoslavo, ki bi mu težko našli par. Leta 1918 je v Celovcu izšlo 5 slovenskih knjig, med njimi ena antologija in en roman, katerih vsaka je bila tiskana v 91.000 izvodih. Za jezik, ki ga je tedaj govorilo komaj kaj več kakor en milijon, je to uspeh, na katerega smo Slovenci lahko upravičeno ponosni. To namreč pomeni, da je na vsakih 15 Slovencev — tudi na novorojenca, slepe in mentalno zaostale — prišla po ena knjiga. Za jezik, ki ga je na primer razumelo 100 milijonov ljudi, bi taka sorazmerno enako velika naklada morala doseči več kakor 6 milijonov izvodov — in to leta 1918, ko še ni bilo sodobnih svetovnih uspešnic!

Marljivost slovenskih pisateljev, ki so tu na Koroškem delovali oziroma tu izdajali svoje knjige, je bila zares izredna. Če bi jo primerjali z de-

(Dalje na 8. strani)

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
V CELOVCU

v a b i

na operno predstavo G. Verdija

Ples v maskah

v nedeljo 24. aprila 1977

ob 14.30 uri

v Mestnem gledališču v Celovcu

Gostuje ansambel Opere SNG v Ljubljani

Ljubitelji operne umetnosti vabimo k številni udeležbi

Odbor

V CELOVSKEM DOMU UMETNIKOV:

Omanova razstava v okviru Avstrijske galerije

V celovškem Domu umetnikov je bila minuli petek v okviru Avstrijske galerije odprta razstava našega domačega umetnika Valentina Omana. Skupno je razstavljenih 155 del, ki so nastala v zadnjih letih, tako da nudi razstava obsežen in zanimiv pogled na najnovejšo umetniško ustvarjanje.

Kakor je to sploh značilno za Omana, je tudi pri vseh razstavljenih delih v središču človek — ne človek v dovršeni podobi, ampak pogosto le v obliki bežno nakazanih likov, katerih obrisi se stapljajo z okoljem, tako da ima gledalec vtis, kakor da bi se postavje luščile iz megle ali se zgubljale v sencih. Zaradi te hotene „nepopolnosti“ je povsem razumljiva tudi zavestna „anonimnost“ pri poimenovanju: silhuete postavje nimajo imen, slike so označene le po kraju ali letu nastanka. In skupno jim je še nekaj — varčnost pri izbiri barv in hkrati bogastvo v niansiranju enobarvnosti.

V svojih delih Oman dovolj prepričljivo izpove, da v življenju človeka ni nič popolnega, nič dovršenega in nič trajnega. Temu spoznanju povsem ustreza tudi geslo, ki si ga je izbral za svoj razstavljeni katalog: „Čas vsa znamenja izbriše“. Ob katalogu, ki je izredno okusno opremljen, pa je treba še posebej omeniti njegovo dvojezičnost, ki je toliko bolj razveseljiva, ker je na Koroškem kljub toliko poudarjeni toleranci v tej obliki in ob taki priložnosti žal še vedno zelo redek pojav. Prav v tem katalogu pa opozarja Oman tudi na svojo doslej gotovo največjo javno afirmacijo: umetniško oblikovanje poslopja Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu.

Razstava bo odprta še do 7. maja (dnevno od 10. do 12. ter od 16. do 19. ure) in gotovo zasluži širok odmev v javnosti. Razstavljeni dela so tudi naprodaj ter znašajo cene od 1500 do 30.000 šillingov.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI VOGRČ

Gotbert Moro opisuje nastanek župnije Vogrče in njeno zgodovino takole: „Cerkev je verjetno ustanovila rodovina Juneckerjev, za njimi pa je prišla v last Spanheimov. Že leta 1251 nahajamo v neki listini deželnega kneza župnika iz Vogrče kot pričjo. Leta 1264 je podaril vojvoda Ulrik iz Marenberka pravico do patronata v kapeli Vogrče (Richenberge) za zidavo samostana, ki ga je hotel ta ustanoviti v kanalski dolini. Ker pa do ustanovitve samostana ni prišlo, je patronatska pravica čez to cerkev ostala v rokah deželnega kneza. Kot lastninska cerkev je imela naziv kapela, njen imetnik pa je izvrševal vse pravice župnika, zato je že leta 1251 omenjen neki plebanus. Ta župnija je bila po svojem teritoriju vedno zelo majhna, zato že ta okolnost izpričuje njen nastanek kot lastninske cerkev. V 13. stoletju je bila tudi že cerkveno priznana kot samostojna župnija. Ker je ležala v okolici stare prefare sv. Mihaela pri Pliberku, je prišla leta 1461 v sestav ljubljanske škofije, ne da bi bila v ustanovni listini te škofije posebej omenjena. Pri župniji Pliberk je obstajal beneficij sv. Janeza Krstnika, ki se prvič imenuje leta 1362 in ki je donal stalno malo, da beneficiat od njegovih dohodkov ni mogel živeti. Dne 21. 3. 1671 je cesar Leopold I. podaril pliberškemu mestnemu svetu pravico, da je predlagal za ta beneficij tri duhovnike, od katerih je potem deželni knez kot patron tega beneficija prezentiral enega ljubljanskemu škofu v potrditev. Leta 1755 je

župnija Vogrče donajala letno 113 goldinarjev dohodka, pliberški beneficij sv. Janeza Krstnika pa 163 goldinarjev, ker je Andrej Schneider, ki je leta 1762 umrl, ta beneficij povečal. Da bi ohranili župnijo Vogrče pri življenju, je bil ta beneficij na predlog okrožnega urada v Velikovicu z dvornim dekretom z dne 3. julija 1756 priključen župniji Vogrče. Od tega časa dalje je imel pliberški magistrat pravico, da je pri zasedbi župnije Vogrče predlagal tri duhovnike, od katerih je potem deželni knez kot patron te župnije prezentiral enega ljubljanskemu škofu v potrditev.“

Ker je imel za župnijo Vogrče prezentacijsko pravico deželni knez, so si vsi župniki te župnije nadevali naslov parochus caesareus — cesarski župnik.

Preden preidemo na opis zgodovinskih dogodkov v župniji Vogrče, naj bo prikazano, kako je Eberhard Kranzmayer tolmačil etimološki izvor besed Vogrče, nemško Rinkenbergr: „Ta kraj je označen listinsko iz leta 1208 „de Rinchenberge“, kar bi naj pomenilo v srednjevisoki nemščini rinke in po sedanjih nemščini „Ring“. Slovensko Vogrče, v narečju Vogrice, pa je v zvezi s slovensko označbo za oger, voger, nemško Ungar; ta beseda se nanaša ali na kakega starega Madžara ali pa, ker ta narod na Koroškem ni bil nikoli stalno naseljen, na kako avarsko taborišče, ker ni izključeno, da je obstajala v teku poznejših dogodkov kaka vas z imenom „Obriče“, to je Avar-

ska vas, ki so jo potem preimenovali v „Ogriče“, to je Madžarska vas.“

Dvomim, da bi bila ta izvajanja Kranzmayerja v jezikovnem pogledu pravilna. Na kraj Vogrče meji vas Rinkole, ki je bila podružnica župnije Šmihel. Kranzmayer razlaga ime tega kraja takole: „Rinkolach, slovensko Rinkole, v slovenskem narečju Rinkovlje, pokrajina ob isti Rinki, po kateri je bil imenovan hrib Rinkenbergr.“

Tudi ta razlaga Kranzmayerja se mi ne zdi pravilna. Če je morda smatrati njegovo razlago slovenskega imena Vogrče kot pravilno, pa je pomen besed Rinkenbergr in Rinkolach, da izvirajo iz nemškega korena Ring, več ali manj iz trte zviti. Pravilneje bi morda bilo pripisati izvor teh dveh besed imenu kake osebe, ki je bila lastnik ali vsaj upravitelj ozemlja, kjer je to naselje nastalo in kamor je spadal bližnji hrib. Tej osebi je bilo morda ime Rinko, Ringo ali tudi Rinčo, saj je v dobi preseljevanja narodov dobilo mnogo krajev imena po vidnejših osebah, ki so se tam naselile in tam živele.

Leta 1571 je prišlo med zakupnikom gosposčine Pliberk baronom Davidom Ungnadom in med župnikom v Vogrčah Jakobom Grudnom do spora, ker si je baron Ungnad lastil patronatske pravice nad župnijo Vogrče in njenimi farani. 5. maja 1571 piše župnik Gruden baronu Ungnadu, da je edino deželni knez v cerkvenih in političnih zadevah njegova predpostavljena oblast, zato ne priznava Ungnadu nikakih pravic, da bi se vmešaval v cerkvene in politične zadeve njegove župnije ali da bi imel kakršnokoli jurisdikcijo čez njegovo osebo ali nad podložniki župne nadar-

bine. Istočasno se je Gruden v tej zadevi pritožil na vlado v Gradec. Na to pritožbo je izdal nadvojvoda Karl dekret in deklaracijo, datirano v Gradcu dne 26. novembra 1571. Uvod te listine se glasi: „E. Fr. Drh: Erzherzog von Carls zu osterreich decretum vnd declaration vber die hachperachtige vnd Lutherische Vermessenheit Dauden Vngnadens Freyherrns zu Sonnegkh, Pfandnt Inhabers der Herrschaft Pleyburg...“; nadvojvoda očita tu Ungnadu, da je njegova predrznost vsega preziranja vredna in luteranska. S tem dekretom je bilo pritožbi župnika Grudna ugodeno. Ungnadu je bilo prepovedano vmešavanje v cerkvene in posvetne zadeve župnije Vogrče, le v kolikor bodo zastavni komisarji na Koroškem Ungnadu priznali pravice iz odvetništva, bo Ungnad smel pobirati dajatve iz teh pravic.

Ko je škof Janez Tavčar leta 1581 vizitiral svoje koroške župnije, ni mogel priti osebno v Vogrče, ker je bil zadržan s posvečenjem neke cerkve in oltarjev. Dal pa je poklicati župnika Jakoba Grudna in nekaj vidnejših oseb iz župnije Vogrče v Pliberk. Pri tej priliki je škof pozval župnika Grudna, naj svojo službo dobro opravlja in naj takoj odstrani konkubino, če tega ne bi storil, bo najstrožje kaznovan.

Dne 9. avgusta 1602 je pliberški vikar in škofijski komisar Janez Wolff pisal škofu Tomažu Hrenu o trdovratnosti župnika Jakoba Grudna v Vogrčah. Wolff piše, da je iskal in poskušal razna sredstva, ni pa ničesar dosegel in si tudi ne upa ničesar podvzeti brez krvoprelitja (one mordt vnd bluetverkiessen). Wolff je istočasno pisal tudi Grudnu in ga z dobrimi besedami pozval, naj se spametuje.

(Dalje v prihodnji številki)

Koroški pevski zbori v Mariboru

V nedeljo, dne 17. aprila 1977 se je devet pevskih zborov iz Koroške udeležilo pevskega srečanja v unionski dvorani v Mariboru. Preko 300 pevcev in pevk iz Roža in Podjune se je ob krasnem spomladanskem vremenu napotilo proti Mariboru.

Naše zборе sta v Maribor povabila Klub koroških Slovencev. To gostovanje se že ponavlja skozi leta in je vsakokrat uspešno. Pobudnik teh gostovanj je bil sedanji častni predsednik Klada Prežihovega Voranca, prof. Brandner. Skozi 40 let je organiziral in vodil te nastope pevskih zborov in zmeraj v zadovoljstvo vseh.

Mariborčani so do zadnjega kottička napolnili Unionsko dvorano, da bi slišali in videli koroške pevce. S tem svojim obiskom so poslušalci in obiskovalci tega koncerta pokazali solidarnost z nami v boju, ki ga bijemo že tako dolgo in v pogovorih s pevci so nas vedno znova spodbujali k pogumu.

Prireditve je otvoril predsednik Klada Prežihovega Voranca, prof. Kuster. Zaželel je dobrodošlico našim zborom in v svojem nagovoru dejal, da bi bil nadvse srečen, če bi se to gostovanje koroških pevcev nadaljevalo tudi v bodoče. Med častnimi gosti je pozdravil tudi predsednika obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, dr. Francija Zwitterja in dr. Matevža Grilca. Nadvse prisrčno zahvalo je prof. Kuster izrekel že zgoraj omenjenemu pobudniku teh prireditvev, prof. Brandnerju in mu v zahvalo za ves trud in prizadevanje predal skromno darilo.

Letos so sledeči zbori nastopali v Mariboru: Moški pevski zbor SPD „Edinost“ iz Pliberka, mešani pevski zbor „Podjuna“, prav tako iz Pliberka, moški pevski zbor „Franc Leder Lesičjak“ iz Globasnice, mešani pevski zbor iz Globasnice, moški pevski zbor SPD „Trla“ iz Žitare vasi in SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana, mešani pevski zbor SPD Radiše, mešani pevski zbor SPD „Gorjanci“ iz Kotmare vasi, mešani pevski zbor „Rož“ iz Št. Jakoba v Rožu ter mešani pevski zbor „Jakob Petelin Gallus“ iz

Študentje obiskali ZSO

Klub slovenskih študentov na Dunaju in Klub slovenskih študentov v Gradcu sta pod vodstvom predsednikov Dušana Schlapperja in Milana Popotnika prejšnji teden obiskala predstavnike Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Študentje so predstavnike ZSO seznanili z njihovim delom na Dunaju in v Gradcu, o prireditvah, ki jih predvidevajo v letošnjem letu ter o možnostih sodelovanja z Zvezo slovenskih organizacij in možnostih vključevanja v solidarnostnih komitejih širom Avstrije.

Člen 7 ni bil ustvarjen za slepljenje svetovne javnosti

Ko je lansko leto spomladi zvezni kancler bil na Koroškem je med drugim obiskal tudi Borovlje. Slovenski občinski odbornik Feliks Wieser je ob tej priložnosti kanclerju povedal, da smo koroški Slovenci zapostavljeni in da na sejah občinskega odbora v Borovljah ne sme govoriti v svojem materinskem jeziku v slovenščini. Tam prisotni boroveljski veljaki so Wieserja brutalno narahlili, češ da to ni res. Ta neprijetni dogodek je na ekranih videlo in slišalo na milijone ljudi v tu in inozemstvu.

Ko se je Wieser po tistem neljubem dogodku pri nalsednji občinski seji spet poslužil slovenskega jezika, so mu prav tisti gospodje, ki so ga ob priložnosti Kreiskyjevega obiska narahlili, češ da je govoril neresnico (torej da se le uporablja slovenščina na občinskih sejah), hoteli spet pre-

prečiti slovensko govorico. Brutalno so ga zmerjali in nekateri so iz protesta zapustili sejo sobo. Čeprav se je Wieser skliceval na člen 7 avstrijske državne pogodbe, ki pravi da je v upravnih in sodnih okrajih z mešanim prebivalstvom slovenščina dodatno priznana kot uradni jezik, tega odborniki niso hoteli upoštevati in tudi zapisnikar njegovih slovenskih kot tudi nemških izjav ni vzel na znanje.

Da bi preprečili slovensko govorico v boroveljski občinski sobi, so se občinski mošje obrnili na ustavni urad koroške deželne vlade, da bi jim zakonitim potom pomagal iz te za nemške nacionaliste neprijetne zagate. In kot po navadi so bili nemški nacionalisti spet uslišani. Ustavni urad pri koroški deželni vladi je boroveljski občini posredoval nek papir, ki ga je na zadnji seji prebral

Celovca. Ti zbori, ki so deloma vključeni v Slovensko prosvetno zvezo in Krščansko kulturno zvezo so nadvse navdušili občinstvo in od obiskovalcev koncerta za ubrano petje želi veličasten aplavz. Vsak zbor je zapel dve pesmi, tako da so našim rojakom onstran meje predstavili koroško narodno pesem. Za konec je združeni moški pevski zbor pod vodstvom Foltija Hartmana zapel „Juhe, pojdam v Škofčce“ združeni mešani pevski zbor pod vodstvom prof. Joška Kovarčiča pa „Pradedom“. Mogočno sta ti dve pesmi zadoneli po dvorani in aplavza skorajda ni hotelo biti konca.

Po koncertu so gostitelji povabili naše pevce na skupno večerjo, na kateri so bili navezani marsikateri prijateljski stiki.

Prisrčen pozdrav, uspeli koncert ter mnogi drugi faktorji bodo našim pevcem brez dvoma ostali v nezabnem spominu. Marsikateri pevec je izrazil željo, da bi spet rad sodeloval na prihodnjem koncertu, ker se bodo ta gostovanja nadaljevala, saj so že tradicionalnega značaja.

Vsekakor smo na naš materinski jezik in na našo lepo slovensko pesem lahko ponosni. Ponesimo jo ven v svet in dokažimo, da še živimo, in da nas nobena sila sveta ne bo oropala naše materinščine. Dokler se bo razlegala slovenska pesem na Koroškem, se bomo koroški Slovenci borili za naš narodni obstoj in izpolnitev dediščine, ki so nam jo naložili naši predniki.

boroveljski župan Woschitz, v katerem je zapisano, da je v uradih samo nemščina uradni jezik, kar pomeni da uporaba jezika avtohtonega prebivalstva na koroškem ni dovoljena v uradih. Župan in njemu enaki so torej dosegli to, kar so vedno hoteli — slovenščina mora zginiti iz občinske sobe.

To je torej koroška stvarnost — za široko in svetovno javnost je slovenščina enakopraven jezik, za prizadete, to je za nas koroške Slovence pa je uporaba slovenščine v uradih prepovedana. Tako se dela politiko v Avstriji, to je v tisti državi, ki se vedno trka na prsa, da je pravna država in ki se drzne trditi, da ima najbolj urejeno manjšinsko vprašanje na svetu.

Boroveljski primer je eden izmed mnogih, kako se tudi lahko rešuje manjšinske probleme. Takšna manjšinska politika Avstrije je sramota za svet demokracije in svobode. Ta politika ni nič drugega kot uradna likvidacija slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Občinski odbornik Wieser je navzočim odbornikom ponovno povedal, da je zanj še vedno osnova — člen 7 avstrijske državne pogodbe. S tem novim papirjem Wieserju niso mogli zapreti ust, on je, kakor prej, govoril na seji slovensko, vedoč da člen 7 ni bil ustvarjen samo za slepljenje svetovne javnosti, temveč da je le-ta obveznost, ki jo bo treba vsekakor izpolniti.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v soboto 23. aprila 1977 ob 20. uri pri Voglu v Št. Primožu.

Gostuje: Mešani pevski zbor „Krka“ iz Novega mesta, vodi Miro Kokol in instrumentalni ansambel pod vodstvom Matije Slaka

S številnim obiskom bomo počastili naše prijatelje iz Novega mesta, ki že nekaj let gojijo pevsko izmenjavo s pevskim zborom našega društva. Se enkrat prisrčno vabljeno!

Odbor

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na tradicionalni

5. Kulturni festival

ki bo od 24. aprila do 1. maja 1977 pri Soštarju v Globasnici.

Nedelja, 24. aprila 1977, ob 20. uri: Otvoritev — Koncert narodno zabavnega ansambla „Lojze Slak“ s pevci

Torek, 26. aprila 1977, ob 20. uri: Predvajanje dokumentarnega filma „Gewalt und Gewissen“ (Sila in vest). Predvaja Krščanska kulturna zveza

Petek, 29. aprila 1977, ob 20. uri: Dramska predstava igralske skupine SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v R. — Kacijanar — tragedija v 5. dejanjih, režija Peter Sticker

Sobota, 30. aprila 1977, ob 15. uri: Mladinski barvni film „Pastirci“ — predvaja Slovenska prosvetna zveza

Nedelja, 1. maja 1977, ob 14.30 uri: Slavnostna akademija — nastopajo: mešani pevski zbor „Peca“ iz Globasnice, moški zbor „Stane Zagar“ iz Kroke, moški zbor „Franc Leder Lesičjak“ iz Globasnice in mladinska folklorna skupina iz Globasnice. Govor — dr. Matevž Grilc

Zvečer ob 20. uri: Plesna zabava — igrata priljubljena ansambla „Fantje iz Podjune“ in „Murka Lesce“.

V okviru kulturnega festivala bodo razstavljene mladinske knjige. Ogled razstave, ki sta jo pripravila mladinski pisatelj Leopold Suhodolčan in Krščanska kulturna zveza, priporočamo staršem in učiteljem.

Prisrčno vabljeni!

Izlet v zgodovino slovenskega knjižnega jezika

Slovensko prosvetno društvo „Bisernica“ v Celovcu bo v sodelovanju s Slovenskim znanstvenim inštitutom priredilo vrsto predavanj iz zgodovine slovenskega jezika, literature, kulture in splošne zgodovine slovenskega naroda. Prvo predavanje iz tega cikla je bilo v petek prejšnji teden v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu, kjer je predsednik „Bisernice“ Andrej Mohar lahko pozdravil razveseljeno lepo število udeležencev. Da je bilo med obiskovalci največ dijakov in učiteljev slovenske gimnazije ter šolnikov z drugih šol in iz drugih krajev, je razumljivo, kajti tema predavanja je bila namenjena vprašanju, ki že po svoji naravi nagovori in pritegne predvsem določen krog ljudi.

Predavatelj dr. Pavel Zdovc, lektor za slovenščino na dunajski univerzi, je namreč pod naslovom „Od brižinskih spomenikov do cesarskih patentov“ orisal takomenovano znanje zgodovino slovenskega jezika. Prikazal je izhodišča za nastanek in razvoj slovenskega pismenstva, to je knjižnega jezika in v tej zvezi opozoril na takratni družbeni položaj Slovencev: ker niso obdržali politične avtonomije, se je slovenščina uveljavila kot ljudski jezik le nižjih slojev. Medtem ko se koroško pismo v srednjem veku nikakor ni sramovalo slovenščine (poročila o ustoličevanju vojvod, Ulrich Liechtenstein itd.), pa Cerkev takrat ni dala Slovincem nobenih pisnih priložnosti; šele protestantizem je ubral novo pot ter se je s Trubarjem začel čudovit procvit slovenskega pismenstva.

Na tem zanimivem izletu v zgo-

dovino slovenskega knjižnega jezika nas je predavatelj seznanil z najbolj pomembnimi dokumenti, kot so brižinski spomeniki, rateški ali celovski rokopis, Trubarjev Katekizem in

OBVESTILO

Slovenska prosvetna zveza obvešča obiskovalce operne predstave „Ples v maskah“, v nedeljo 24. aprila 1977 ob 14.30 uri v Mesnem gledališču v Celovcu, da bo avtobus podjetja Sienčnik ta dan vozil iz Podjune v Celovec po sledečem voznem redu:

Blato (avtobusna postaja) 12.45, Pliberk (Zadruga) 12.50, Šmihel (avtobusna postaja) 13.00, Globasnica (avtobusna postaja) 13.05, Dobrla vas (Sienčnik) 13.20, Škocijan (avtobusna postaja) 13.30.

Abecednik, Bohoričeva slovnica, Dalmatinova Biblija, Spangenbergova Postila in številni drugi spisi in tiski. Uvodnemu prikazu razvoja in veljave slovenskega jezika pa bodo — kakor že povedano — sledila še nadaljnja predavanja, ki nam bodo približala posamezna obdobja in področja iz zgodovine našega jezika in našega naroda.

Vigredni koncert v Pliberku

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku in mešani pevski zbor „Podjuna“ sta bila v soboto 16. aprila prireditelja tradicionalnega vigrednega koncerta v dvorani gostilne Schwarzl v Pliberku.

Na letošnjem vigrednem koncertu sta kot po navadi nastopala moški pevski zbor SPD „Edinost“ pod vodstvom Foltija Hartmana in mešani pevski zbor „Podjuna“, ki ga vodi Oto Wulfe. Tokrat se je prvič predstavila mlada folklorna skupina SPD „Edinost“ zbranimu občinstvu.

Številno publiko, ki je do zadnjega kottička napolnila Schwarzlovo dvorano, sta pozdravila predsednik SPD „Edinost“ Joško Hudl in šolski ravnatelj Herman Grm. Slednji je še posebej pozdravil zastopnike nemškega mešanega pevskega zbora iz Pliberka, ki so se udeležili slovenske pevske prireditve. Posebnost letošnjega vigrednega koncerta je bil vsekakor nastop folklorne skupine pod vodstvom Hilde Opetnik. Plesalci so s svojim plesom zadivili številne gledalce in bili prava popestritev letošnjega vigrednega koncerta. Besede povezave skozi pestri program sta suvereno izvajala Franc Kuežnik in Bernardka Cvelj.

Naj tudi omenimo, da je na vigrednem koncertu bila navzoča tudi Milka Hartman, znana slovenska koroška pesnica, katere pesmi v podjunskem narečju sta brala Bernardka Cvelj in Franc Kuežnik ter tako tudi prispevala svoj delež k popestritvi prireditve. Šolski ravnatelj Grm je ob tej priložnosti našim besednim ustvarjalki Milki Hartmanovi za njeno prizadevnost v korist naše narodne skupnosti predal šopek cvetlic.

Da je slovenska pesem med našim ljudstvom še vedno najbolj privlačna veja kulturnega izživljanja, ni treba posebej poudarjati. To je dokazal tudi navdušeni aplavz, ki so ga bili deželni pevci obeh zborov. Kot vsi ostali vigredni koncerti, je bil tudi tokratni popoln uspeh, ki ga v glavnem pripisujemo kakovosti nastopajočih, v ostalem pa tudi izredno aktivnim in iznajdljivim pliberškim prosvetlačem, katerih dejavnost je izredno pestra in mnogostranska.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na razstavo

Slovenski tisk na Koroškem

v dvorani „avla slovenica“, Paulitschgasse 5-7

Razstavo sta pripravila Jaro Dolar in Radojka Vrančič. Odprta bo do 29. aprila 1977 in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Obisk razstave toplo priporočamo!

Vsi na koncert SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Plajberku vabi v soboto 30. aprila ob 19.30 uri na samostojni koncert v gostilni Foltia v Slovenjem Plajberku. Sodelovali bodo: ansambel „Drava“ ter domači kvartet in duet.

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ smo obnovili pred enim letom. Čeprav se mladina izseljuje iz našega kraja, je v zadnjem letu našemu društvu uspelo na prireditve pritegniti mladino iz domače vasi, kot tudi mladino, ki študira v Celovcu in na Dunaju. Skoraj vsi domači prosvetlaši sledijo prireditvam društva. Naša naloga je, da bomo v prihodnje skušali vključiti še več mladine v društveno delo. In prav ta koncert bi lahko pomenil začetek takšnega dela.

Ljubitelji domače pesmi od blizu in daleč prisrčno vabljeni. Vsi obisk je v veliko podporo našemu društvu.

Bilčovščani gostovali pri Cingelcu na Trati

Na povabilo našega Slovenskega prosvetnega društva v Borovljah so v nedeljo 17. aprila v dvorani pri Cingelcu na Trati gostovali igralci Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ iz Bilčova s dvema igrarima — burko „Trije tički“ in veseloigro „Oh ta taberna“.

Z obiskom smo bili izredno zadovoljni, saj so ljudje od blizu in daleč — nekateri peš, večina pa z avtomobili — prihiteli v Cingelcovo dvorano in jo napolnili do zadnjega kotička. Stari ljudje se še

spominjajo nazaj, da je bila podobno zasedena dvorana pred 60 do 70 leti, ko so tam zlasti pozimi igrali igre skoro vsako nedeljo in praznik. Za naše društvo je bil nedeljski popoldan torej velik uspeh, na katerega smo res lahko ponosni.

Ko se je dvignil zastor je predsednik domačega društva Andrej Wieser z velikim veseljem in zadovoljstvom pozdravil številno publiko, prav posebno pa nekdanjega deželnega poslanca Jankota Ogriša, tajnika Zveze slovenskih orga-

nizacij dipl. inž. Feliksa Wieserja in občinskega odbornika Feliksa Wieserja starejšega iz Slovenjega Plajberka. V svojem nagovoru je predsednik Wieser poudaril, da je ravno sedaj, ko se borimo za ohranitev naše narodne skupnosti, še posebno važno, da se zavedamo svoje dolžnosti in strnjeno pomagamo ohraniti našo pesem in govoro. Prav iskreno se je zahvalil bilčovskim igralcem, da so se odzvali povabilu in prišli gostovat.

Bilčovski igralci so obe igri, ki sta prežeti z zdravim humorjem, podali z zavirljivo dovršenostjo, tako da je občinstvo z velikim navdušenjem in zadovoljstvom dajalo duška nastopajočim igralcem in igralcem. Vloge so tako dobro nastudirane, da ni bilo mogoče ugotoviti, kdo je boljše ali slabše podal svojo vlogo. Ponovno je naše občinstvo z veliko udeležbo pokazalo svojo zrelost in zvestobo do svojega ljudstva, ki skoro en in pol tisočletja živi na tej zemlji. Tu naj omenimo območje Borovelj in zlasti Glinj, ki je bilo nekdanje središče slovenskega kulturnega izživljanja spodnjega Roža. Žal se najdejo ljudje, ki se sramujejo svojega slovenskega pokolenja, čemur pa se danes niti ne čudimo, saj je uradna politika takšna, da se daje po tuho oziroma forsira asimilantstvo.

Mladinski seminar

Prireditelj: ZVEZA SLOVENSKE MLADINE

Kraj: v Železni Kapli v hotelu Obir

Čas: Začetek v petek, dne 22. marca 1977, ob 17. uri; zaključek v nedeljo ob 13. uri.

Prisrčno vabljeni!

Avstrijska vlada naj preneha poslušati KHD in nemške nacionliste

Na informativnem sestanku Socialno gospodarske skupnosti v Št. Jakobu v Rožu, dne 14. aprila 1977, na katerem so sodelovali predstavniki slovenske narodne skupnosti v občini Št. Jakob ter predstavniki Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev, je bila soglasno sprejeta resolucija, naslovljena občinskemu svetu v Št. Jakobu, deželnemu glavarju in zvezni vladi na Dunaju, s sledečo vsebino:

Po temeljiti diskusiji o ciljih in vsebini zakona o narodnih skupnostih, ki pomeni poskus enostranske kršitve avstrijske državne pogodbe in poslabšanje trenutnega položaja, saj zakon izključuje kar dve tretjine s Slovenci avtohtono naseljenega ozemlja, smo navzoči soglasno in odločno odklonili zakon o narodnostnih skupnostih. Prav tako se odločno izrekamo proti sodelovanju v sosvetu narodnih skupnosti.

Slovenska narodna skupnost v Št. Jakobu v R. je v boju proti fašizmu prispevala velik delež k vzpostavitvi druge avstrijske republike, medtem ko Avstrija še ni izpolnila člena 7 avstrijske državne pogodbe, ki je v veliki meri rezultat našega boja proti fašizmu.

Prav v teh dneh poteka 35-letnica nasilne izselitve koroških Slovencev. Zato so navzoči ostro obsodili napad deželnega glavarja na slovensko narodno skupnost. Navzoči ugotavljamo, da Wagner nima vpogleda v položaj na terenu. Naši ljudje so v zadnjem času na celi vrsti sestankov, na katerih so predstavniki ZSO in NSKS tolmačili vsebino pisma, ki ga je Kreisky naslovil na osrednji organizaciji, odločno podprli politiko osrednjih organizacij.

Absurdno je, da nam zgrešen odnos do demokracije očitajo danes tisti, ki še v lastni državi niso počistili z ostanki nacizma in ki so takrat, ko smo se mi borili za demokracijo, bili še višji ali nižji nacistični funkcionarji.

Navzoči smo obravnavali tudi probleme občinske politike in soglasno sklenili, da zahtevamo tako od vlade kot od občinskega sveta, da morajo biti tudi v naši občini topografski napisi dvojezični. Občinska knjižnica mora imeti na razpolago tudi slovenske knjige, SPD „Rož“ pa mora občina v prihodnje bolj podpirati.

Na koncu pozivamo avstrijsko vlado, da naj končno preneha poslušati koroški Heimatdienst in nemške nacionliste v treh koroških strankah.

Edini smo si, da se bomo borili za naše demokratične pravice v sodelovanju z demokrati večinskega naroda tako dolgo, da bo vsak koroški Slovenec deležen pravic, ki mu gredo po členu 7 avstrijske državne pogodbe.

Uspelo skioptično predavanje v Selah - Kotu

V nedeljo 16. aprila zvečer je Slovensko prosvetno društvo „Košuta“ v Selah-Kotu v tamkajšnji ljudski šoli priredilo skioptično predavanje, katerega se je udeležilo nad sto gledalcev. Številno publiko je pozdravil predsednik Jurij Mak.

Predavatelj in funkcionar Slovenskega planinskega društva v Celovcu, Toni Valentinitš, ki je znan planinski fotoamater je v okviru svojega predavanja pokazal okrog 200 pestrih barvnih diapozitivov v glavnem s planinsko tematiko. V barvi in besedi je povedel navzoče v lepi in vedno bolj zanimivi planinski svet. Tako je publiko seznanil z mikavnostjo Bleščeče planine, na kateri kraljuje znana planinska postojanka Slovenskega planinskega društva v Celovcu „Koča nad Arihovo pečjo“. Nadalje je pokazal lepe gorske motive s „Poti prijateljstva“, to je s poti, ki povezuje po deset vrhov v Furlaniji-Juljski krajini, na Koroškem in v Sloveniji (skupno torej 30 vrhov. To pot delajo tudi številni slovenski planinci na Koroškem, ki kot že ime pove, utrjujejo prijateljske odnose med planinci omenjenih treh dežel. In ker se Slovensko planinsko društvo tudi trudi, da njegovi člani spoznajo svojo ožjo domovino, kateri posvečajo številne izlete, je razumljivo, da je Valentinitš tudi tem motivom dal določen prostor v svojem predavanju. Tudi motivi iz naših Karavank, Gur in drugih domačih gora in dolin imajo svoje posebnosti, ki jih ljudje, ki živimo v tem okolju, po navadi niti ne zaznavamo. Fotograf pa, ki ima žilico za to, pa zna iz vsakdanje pokrajine ustvariti mikavne in privlačne motive. In prav ta sposobnost ali talent karakterizira fotoamaterja Valentinitša.

In ker je organizator predavanja SPD „Košuta“, katerega ustanovitelj oziroma pobudnik je bil Herman Velik, ki je lansko leto nepričakovano in nenadoma umrl, je Valenti-

nitiš tudi njegovemu spominu, kot človeku, ki bo ostal vsem, ki so ga poznali, zlasti pa domačemu prosvetnemu društvu, kateremu je bil vedno gonilna sila, posvetil del predavanja. V lepih barvnih diapozitivih je pokazal slike, ki predstavljajo nastop „Slovenskega okteta“ v Selah, to je tistih pevcev, ki jih je pokojni Velik še posebno rad poslušal in ki so iz prijateljstva do spoštovanega kulturnega delavca zapeli posebej v Selah, kjer se je uveljavljaj kot prosvetaš in župan najbolj slovenske občine na Koroškem.

Lepo uspelo predvajanje barvnih diapozitivov je bilo nagajeno z navdušenim aplavzom in pa tudi z željo, da bi spet kmalu prišel med Selane.

Mogočno zborovanje mladine na Preškem vrhu

V nedeljo je imela slovenska mladina v Prežihovem svetu med Uršljo goro in Peco na Preškem vrhu veliko zborovanje, katerega se je udeležilo okrog 6000 mladink in mladincev iz Slovenije, ostale Jugoslavije in zamejstva. Med udeleženci so bili tudi visoki predstavniki slovenskega družbenega življenja in delegacija Zveze slovenske mladine s Koroške s predsednikom Teodorjem Domejem na čelu. Na zborovanju so slovesno proslavili letošnje velike jubileje: 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ, 40-letnico ustanovnega kongresa KPS in življenjski jubilej predsednika Tita. Ob tej priložnosti so tudi odkrili spomenik Prežihovemu Vorancu, velikemu revolucionarju, pisatelju in glasniku boja delavcev in kmetov za njihove pravice, za socializem.

Slavnostni govornik na zborovanju je bil sekretar republiške konference

ZSMS Vito Habjan. Pred odkritjem spomenika Prežihovemu Vorancu pa je spregovoril podpredsednik SAZU dr. Bratko Kreft, ki se je v svojem govoru spomnil Čebin in manifesta KPS, za katerega je dejal, da je naj-mogočnejši dokument iz slovenske zgodovine, glas revolucionarne zavesti slovenskega naroda, ki je pod vodstvom KP uresničil svoj veliki cilj: nacionalno in socialno osvoboditev. Tudi Prežihov Voranc je bil tak glasnik delavcev in kmetov, vseh zatiranih, ki so iskali poti do popolne osvoboditve. Z besedami „bili smo in bomo“ je dr. Bratko Kreft zaključil svoj govor in ob zvokih fanfar odkril Prežihov spomenik.

S slovesnosti na Preškem vrhu so predsedniku Titu poslali pozdravno pismo z najboljšimi željami. Na to slovesnost je prišla tudi zvezna štafeta mladosti.

Malči po sobi in je videla vse oči uprte vase. Opazovale so njen obraz, njene tenke roke, njene ožgane ustnice, poslušale so, kako ji sople. In vse oči so jo prosile: „Daj, Malči, umri!“ Zakaj zunaj je sijalo sonce in je vabilo, vsa srca so se dvigala k njemu.

V drug svet, v novo življenje! Na pot! Na pot! Nikoli ni mislila Malči, da ne pojde z njimi, niti za trenotek je ni obšel strah. Tudi njena vera je bila trdna, vera v drug svet in v novo življenje in tudi nji se je mudilo tja, kjer sije resnično sonce in je vsa pokrajina neizmeren vrt...

Komaj se je že daniilo, je zašumelo skrivnostno po sobi, vstale so in so se napravljale hitro, prazniško veselje je bilo na vseh obrazih. Tudi Malči se je prebudila, vzdignile so se malo trepalnice in ozrla se je po sobi. „Zdaj pač pojdemo!“ si je mislila. Sestra Cecilija je hodila tiho, po prstih; stopila je k postelji in se je sklonila, toda videla ni, da se je Malči prebudila. Pogladi jo je po čelu, obrisala ji je z robcem pot in ji je potegnila odejo do vratu...

Daniilo se je, zasvetilo se je sonce na steni. Na pot, na pot!

Malči se je zgenila, trudile so se tenke neokretne roke, da bi vzdignile odejo. „Čas je,“ si je mislila. „Treba je vstati in se napraviti!“ Toda glej, glava se ni vzdignila, niso se genile noge. Polodprte oči so iskale nemirno, roka je tipala po odeji, po vzglavju; toda prazniške obleke ni bilo na postelji. Leži pač na stolu in bilo bi treba pogledati. Premikale so se ustnice, da bi poklicale sestro Cecilijo, ali pozabila je, nenadoma so švigile misli drugam. Kako bi na pot brez matere? Tako dolgo je upala mati na drugo življenje, čakala je nanj neprestano, in zdaj je ni, ko je treba na pot...

Ze so bile vse oblečene, premikale so se kakor majhne sence! sončni žarki na steni so bili zmerom svetlejši. Premikale so se sence, ropotalo je zamolklo in duri so se odpirale. Tedaj se je ozrla sestra Cecilija, tenek glas se je bil

vzdignil iz postelje. Nagnila se je in je poslušala; oči so se odprle trudoma in so zasijale nemirno, ustnice so šepetale nerazumljivo. „Da, Malči, pojdeš!“ In sestra Cecilija je šla in ji je prinesla prazniško obleko. Malči se je nasmehnila; njena vera je bila trdna in silna; ni je bil obšel strah, samo čudila se je, ker ni bilo prazniške obleke na postelji in ker so se napravljale tako tiho in tihotapsko, kakor da bi jo hotele prevariti in jo ostaviti sama... Zašumelo je zunaj, zaropotalo je kakor vozovi na kamenitem tlaku... Na pot, na pot! Komaj že čaka sonce, rože diše in vabijo... Treba se je hitro obleči in splesti lase v lepo dolgo kito in potem na pot... Glej, odprle so se duri, prišla je mati. Samo senca je bila zraven postelje, ali Malči bi bila spoznala mater, tudi če bi se ne ozrla. Ob pravem času je prišla mati in zdaj na pot, v zaželjeno drugo življenje... Roke so drsale po odeji, prsti so se krčili, ali prazniška obleka je bila tako težka, ni je bilo mogoče vzdigniti... Tedaj jo je prvokrat obšel nemir, temno in bolešno ji je leglo na misli, zaječala je. Kakor v sanjah je slišala materin jok...

Obšel jo je nemir, ker se ji je zazdelo, kakor da bi bili krenili vozovi na napačno pot — dol proti dolini, kjer je noč in trpljenje... Ustnice so se gibale, vzkrilnila je, ali glasu ni bilo. Tedaj se je ozrla Lojzka: „Glej, treba je skozi dolino... kako bi drugače gor?“ Da, po dolgih ulicah, skozi prašno mesto... Vozovi drdrojo po kamenitih tleh — zbogom, prašno mesto, zbogom, gospa grofica!... Prijetno so se zibali vozovi in so jo uspavali...

Vesela procesija se je vila iz doline, kjer je noč in trpljenje. Biči so pokali, rezgetali so konji in kopita so bila po kameniti cesti. Na vozovih so peli mladi glasovi, zmerom nižje se je pogrezala dolina, tam gori pa so že goreli hribi, sonce je prihajalo procesiji naproti, že so se lesketali mu lasje, iz zlatih žarkov spleteni... Pozdravljen, Kristus, ženin, ti vdano ljubljani, tako težko pričakovani!... Pozdravljen!...

(Konec)

I V A N C A N K A R

15

HIŠA MARIJE POMOČNICE

V srcih je bila trdna vera, ki je čakala uresničenja. Kadar so šepetale zvečer, sanjale s široko odprtimi očmi, so preplegale čudne, svetle in sladke pravljice poletni dom, ki je bil pod resničnim soncem, sredi prostranega vrta. Šepetale so pozno v noč o pravljici, ki se uresniči, in sanjale so v spanju do jutra o čudovitem zelenju, o visokem drevju, ki se ziblje v vetru, o rožah, ki sanjajo. In od drevja so visela zlata jabolka, srebrni je bil pesek na tihih stezah, kraljeviči so se sprehajali tam, lepi in mladi; v grmu je sedel pritlikavec z veliko kučmo na glavi in je njuhal tobak. Podile so se po travniku, kjer je segala mehka trava do kolen, oblečene so bile v lahke srajce iz srebrne pajčevine, podile so se in so se smejale, da je segal zvonki smeh do neba, kjer je sedela sestra Cecilija na nizkem zlatem stolcu in je pletla nogavice, gledala dol ter se smehljala; za plotom pa je stala gospa grofica in je prosila, da bi ji odprle duri; njen nos je bil zelo čuden, osoljeni presti podoben; in Lojzka je stopila tja — „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — ter je odrezala presto...

Malči je poslušala nekoč, ko so se razgovarjale. „Zakaj čakamo?“ — „Da umrje Malči. Hudo bi ji bilo, zato ker misli, da pojde z nami.“ — „Lani ob tem času smo bile že zunaj, in ni bilo takega sonca kakor je letos. Zunaj je pač že vse zeleno, vse že v cvetju.“ — „Zakaj ne umrje?“ — „Jutri morda... Samo do nedelje še počakamo in če ne umrje, pojdemo.“ — Malči je prašala jutraj sestro Cecilijo: „Kaj ne pojdem z vami?“ — „Seveda pojdeš!“

In ko je sijalo sonce tako veselo in toplo, se je ozrla

Kar je tvoje, je moje...

„In kar je moje, tebe nič ne briga. Če mislite, da je tak stavek iz trte izvit, pojdite čim se dogajajo prave drame. Dveletni, triletni prej sedet v bližino kakšnega peskovnika. Tam otroci grabijo tuje lopatke in silovito nalagajo mivko v tuje kanglice, za svoje igrače pa se ne zmenijo, dokler si jih noče prilastiti kdo drug. Toda potem gorje! Zdravi se njihov lastniški ponos, in če ne gre s silo mora iti z jokom. Namesto da bi bil peskovnik mirno igrišče ljubkih malčkov, se spremeni v učilnico, kjer matere in življenje vcepljajo otrokom v glavo razločke med „moj“, „tvoj“, „njegov“, „skupen“.

Se sreča, da so takšni vsi otroci in da se pritožujejo vse matere. Po eni strani bi matere rade, da se otroci vživljajo v družbo vrstnikov, po drugi strani pa jih jezi, da se nenehno prepirajo, si pulijo igrače iz rok in jokajo. Toda psiholog pravi: V starosti okrog tretjega leta je za otroka normalno, da skuša uveljavljati svojo osebnost. Nauči se razlikovati med „moje“ in „tvoje“, ne reče več „Peter hoče“, ampak „jaz hočem“, razvija svojo voljo in jo seveda tudi uveljavlja. Zato so prepripi na dnevnem redu. Od dveletnega otroka ne moremo pričakovati razumevanja. Zato ne zaleže, če mati reče: „Pusti lopatko, ni tvoja.“ Otrok jo bo kljub temu hotel imeti. Toda iz izkušenj se mora otrok naučiti, da ni vse njegovo, kar bi rad imel. Upornost, ki jo otrok pokaže, če mu hoče kdo vzeti igračo, je poskus, da uveljavi svojo osebnost. Če lahko dobi vse, potem postane njegov „jaz“ premočan, če ne dobi ničesar, postane njegov „jaz“ premajhen. Treba je poiskati pravo mero, pravi psiholog.

Ne očitajte otroku, da je sebičen, če zbira igrače okrog sebe in jih noče posojati drugim. S tem otrok uživa ugodje lastništva. Šele ko dobi občutek, da je kaj zares njegovo, bo znal tudi posojati, zamenjavati in deliti z drugimi. Čisto naravno je, da so igrače za otroka najzanimivejše, kadar jih hočejo imeti tudi drugi. Zaradi zanimanja drugih naraste vrednost igrače.

Psihologi priporočajo staršem, naj se čim manj vmešavajo v igro otrok. Kadar pa pričakujemo obiske z otroki, se pripravimo, da ne bo nepotrebnih preprirov in joka.

Pospravimo najljubše igrače, zaradi katerih bi se takoj vnel boj (nov avto, najljubšo punčko).

Pripravimo igrače, ki jih je več (kocke za zidanje, podobni punčki, dve žogi).

Otroka prej pripravimo na obiske. Pogovarjamo se z njim, kako se bo igral s tovarišem in katere igre naj se igra.

POSKUSITE

SVINJSKE ZAREBRNICE V OMAKI

Potrebujemo 4 do 5 zarebrnic, sol, poper, kumino, česen, malo moka, 2 žlici maščobe, čebulo, kislo kumarico, žličko gorčice.

Potolčene zarebrnice potresemo z začimbami, povajamo v moki in opečemo na vroči maščobi. Nato zarebrnice odstranimo, maščobi pridenemo čebulo, prilijemo malo vode in prevremo. Dodamo dobro sesekljano kumaro, gorčico in opečene zrezke. Kuhamo počasi, da se zmežča. Omako lahko izboljšamo z jušno kocko.

IVAN CANKAR

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

I Saj veste vsi, kako se je ta zgodba začela: Kurent je bil siromak, da mu ga še v tej deželi siromakov ni bilo enakega. Spočet je bil ob vinu in razuzdanem veselju, porojen pa v bridkosti in hudih nadlogah. Ko je mati ugledala cmeravo nebogljenčce, se je razjokala še sama. „Saj ne bo živelo!“ so rekle sosedice. „Da bi le ne!“ je vzdihnila mati. Cmeravo nebogljenčce pa je živelo in krstili so ga za Kurenta.

Komaj je Kurent shodil, je bilo že očitno, da ni za nobeno rabo na svetu. Namesto da bi gazil blato po vseh štirih, ali da bi se valjal v prahu, kakor drugi kršчени otroci, je sedel na peči, gledal debelo ter gulil svoj desni palec, dokler mu ga niso s kunjjo obvezali. Rastel je zelo počasi, redil pa se še celo ni; edino lasje so poganjali tako čudežno hitro, da mu jih je mati nazadnje zvezala v šop na temenu; ker je takrat še krilo nosil, je bil čisto podoben bledikastemu dekletu.

„Gospod bo, za drugo rabo ni!“ so rekle sosedice; mati pa se je močno razveselila v svojem srcu.

Ali kazalo je, da mu tudi lemenat ni bil sojen ob rojstvu. Ko je dopolnil dvanajsto leto, je vprašala mati Kurenta, če bi rad bil župnik in škof in kaj da bi drugače rad bil. Kurent je dolgo pomislil, nato pa je rekel:

„Cesar!“

Mati ga je zlasala ter se je napotila do bližnje in daljne žlahte. Ta je dal par tolarjev, oni platna za perilo, tretji pa

jokala in ga je za slovo pobožno pokrižala, oče pa ga je krepko potegnil za uho, zato ker je bil z novimi škornji stopil v lužo. Staremu hlapcu Andreju je bila dana zapoved, da naj se nikar ne napije spotoma in da naj pošteno odloži Kurenta pri teti samici, ki je živela v mestu, zato ker je bilo tam več cerkva in spovednikov, nego na fari.

Hlapec Andrejec je storil vse, kakor je bilo zapovedano. Odložil je Kurenta pri teti samici, nato pa je šel v krčmo in se je napil že v mestu, zato da bi spotoma ne bilo potreba. Ko se je o mraku vrnil na farno, je bil Kurent že pred njim doma. Andrejec je spravil konja v hlev, pred hišo je oče obdelaval Kurenta s tenko brezovko, po dvorišču pa se je izprehajal košat petelin in je časih pomežiknil v sonce, ki je gledalo komaj še z enim očesom izza hriba.

„Če za župnika nisi, pa bodi pastir!“ je rekla mati. Kurent pa tudi za pastirja ni bil ustvarjen. Namesto da bi se bragal za živino, je ležal v travi in je gledal v nebo. Kolikor dalj je gledal, toliko bolj je razločil, da nebo, tista lepa božja plahta, ni privezana in pribita na vekomaj, temveč da neprenehoma gre svojo veličastno pot — sam Bog vedi kam! Gledal je in je zadrževal; časih se mu je sanjalo, da ne leži na zemlji, temveč visoko na lepi božji plahti in da gleda zviška na pašo, kjer so se bile očertove in sosedove krave pravkar napotile v deteljo. Ko se je vzdramil, so bile krave resnično v detelji.

Nekoč se je vrnil s paše brez živine, ki se je bila v hosto poizgubila. Oče ga je najprej naklestil, kakor se spodobi, nato pa mu je rekel:

„Kurent, nadloga vseh nadlog, kaj bi s tabo! Za gospoda nisi, ne za pastirja, ne za hlapca. Ali naj te vbogajme redim že na mlada leta? Sam povej, kaj bi rad bil!“

Kurent je dolgo pomislil, nato pa je rekel:

„Papež!“

Oče ga je do dobrega zlasal in je zavzdihnil v svojem srcu:

„Za kateri greh, o Bog, si me udaril s to grenko palico!“ Odstistihdob je rastel Kurent, kakor raste kopriva ob plotu. Nihče se ni zmenil zanj, on pa za nikogar. Po teden

Krompir naš vsakdanji

Krompir je, sodeč po naših jedilnikih, najpogostejša priloga k mesu. Kadar je denarnica lažja, nastopa kot samostojna jed. Takrat ga dobro zabelimo z ocvirki, dodamo malo kisle smetane in ponudimo s pestrimi solatami. Priprava je skrajno enostavna, zato tako kosilo lahko skuhamo tudi otroci, mama pa mora izbrati pravo vrsto. Kaj ni vsak krompir dober?

Prvi je namenjen kuhanju v koščkih ali rezinah, za praženje in solato, drugi za pire in krompirjevo testo, ki ga kuhamo ali cvremo.

Ker je krompir naše osnovno živilo, je

važno, kako ravnamo z njim. Vsebuje namreč precej vitaminov, zato je idealno, če ga kuhamo z lupino. Vitamini so zbrani tik pod njo. Če pa ga lupimo, naj bo lupina čim tanjša. Lupimo ga tik pred kuhanjem, vedno dobro opranega, da ne umažemo svetlega mesa in tudi roke ostanejo čiste. Olupljenega polagamo v mrzlo vodo, da ne porjavi, vendar ga nikoli ne pustimo dolgo ležati v njej. Tudi kockamo ga šele, preden ga denemo v lonec. Med vrenjem naj voda sega le 2/3 visoko, pokrovka pa se mora tesno prilagati posodi.

Krompir naj se pari. Ogenj zmanjšamo.

Zdrava prehrana važen dejavnik pri zmanjšanju teže

Kadarkoli se v kakšni reviji pojavi spet nova shujševalna kura, se množice žensk pripravi odločiti, da bodo shujšale kilogram ali dva, ali pa celo več. Take kure so povečini programirane tako, da telesu ne dovajajo nekaterih snovi, zaradi česar telo po navadi samo oslabi, čeprav res izgine kakšen kilogram. Učinek takih kur je po navadi kaj kratkotrajen, saj je že čez teden, dva, uspeha konec, zdravju in lepoti pa taki kruti in nespametni posegi napravijo veliko škodo, ki se jo da težko, zelo težko popraviti.

Le, če bodo ljudje tudi na hrano mogli gledati s kančkom kozmetičnega čuta, bodo lahko našli tisto pot, ki jih bo pripeljala do pravnega odnosa do hranjenja in predvsem do količine in kvalitete hrane.

Svežina in lepota telesa in obraza le v zelo majhni meri zavisi od kozmetike v ožjem pomenu besede, ki je sicer zelo pomemben element vzdrževanja in nege, je pa predvsem dopolnilnega značaja. V zadnjem času namreč postaja vedno bolj jasno, da je zdrava prehrana eden pomembnih temeljev za zdrav in kozmetično čimbolj optimalen videz. Vsi procesi, ki se dogajajo v našem telesu, se bolj ali manj jasno odražajo tudi v naši zunanosti in tako se odraža tudi vsako pomanjkanje določenih snovi in vitaminov. Seveda pa odvečno uživanje nekaterih drugih sestavin ravno tako neugodno in škodljivo vpliva, zato je treba nenehoma paziti, da je prehrana kar najbolj zdrava. Zdaj, ko je tak letni čas, ko je zelenjave in sočivja razmeroma manj, je treba seveda paziti, da telo v drugih oblikah dobi tisto, kar potrebuje, zato je treba uživati več sadja in vložene zelenjave.

Poglejmo, kateri vitamini so še posebej pomembni. Vitamin A ureja procese v koži in omogoča enakomerno delovanje kožnih žlez in lojnic. Ravno tako blagodejno deluje kompleks vitamina B, saj preprečuje vnetja in „skrbi“ za zdravje las, C vitamina ne sme primanjkovati, ker lahko nastane dovzetnost za okužbe. Priporočajo ga nosečnicam, da bi jim ne nastale nosečnostne pege, poleg tega pa koristi tudi na soncu, ker ob zadostnih količi-

nah tega vitamina koža enakomerno ogori. Tudi vitamin H ima pomembno funkcijo, saj brez njega lahko nastane seborea, na koži se razširjajo pore in zaradi tega postane zelo mastna, pojavljati se začnejo tudi mozolji. Vitamin P poleg ostalih nalog tudi ureja propustnost kapilar. Če ga primanjkuje, začnejo na koži nastajati lise in celo manjše krvavitve in potpludbe.

Iz teh nekaj skromnih primerov je dovolj jasno razvidno, da je pravilna prehrana eden najpomembnejših temeljev lepote, ki pa je seveda le odsev zdravja in notranje urejenosti človeka.

Vitamini, vitamini, vitamini! To besedo slišimo spomladi tako pogosto, posebno še letos, ko imamo bolj malo zelenjave na razpolago in še ta ni poceni.

Gotovo dobro poznate črni ribez. V jeseni nam ni preveč všeč, saj ima njegovo grozdčje nekaj priokus, da tudi kdo bi se menil zanj, ko je drugega sadja dovolj.

Zadnje čase pa smo ga začeli pri nas bolj upoštevati. Marsikje so opustili gojenje malin, ker jih zelo rada napada bolezen, še večje težave pa imajo pridelovalci z njihovim prevozom, ker so silno občutljive. Črni ribez je stopil na njihovo mesto. In kako tudi ne bi, saj je naš najbogatejši sadež s C vitaminom in po njem prekaša

limono skoraj za več kot polovico.

Marsikatera ga je pripravila v jeseni po znanem receptu z vinsko kislino, če ga pa niste, ga poskusite letos, ne bo vam žal.

Črni ribez je osvežujoča pijača z vodo, lahko si ga damo tudi v čaj namesto limone, če pa smo delale mareljčene croke in nam je ostal sok, mu primešajmo sok velike limone, malo sladkorja in precej črnega ribeza, dodajmo malo sifona in ponudimo po kosilu — vitaminski koktajl.

Pa še hitro pripravljena sladica s črnim ribezom! V

večjo skledo naložimo plast otroških piškotov in jih precej navlažimo s črnim ribezom. Če je morda sok presladek, smetano in beljake pa stolga razredčimo z limoninim. čemo šele pred uporabo.

Vmes lahko kanemo tudi nekaj kapljic ruma ali konjaka in dodamo dva vanilna sladkorja. V drugi skledi umešamo 10 dkg surovega masla, dodamo 4 rumenjake in po potrebi sladkor. S to zmesjo namažemo navlažene piškote in tako menjaje napolnimo skledo. Na vrh naložimo stolčeno smetano, ki jo lahko potresemo z naribano čokolado. Namesto smetane lahko uporabimo tudi beljake, ki jih stepemo v trd sneg, mu damo malo sladkorja in veli-

ko žlico limoninega soka ali pa malo mareljčne marmelade.

Tako vitaminsko sladico pripravimo že prejšnji dan, da se plasti dobro napojijo, smetano in beljake pa stolga razredčimo z limoninim. čemo šele pred uporabo.

dni ga ni bilo do hiše, pa ne mati ni vprašala, ne oče ni vprašal: „Kje pa je naš Kurent? Ali je lačen naš Kurent?“ — In kadar se je pojavil, razcapan, bos in gologlav, kakor je bil, ga niso vabili: „Prisedi, Kurent; skleda je na mizi in tvoja žlica tudi!“ Nič ga niso vabili; v veži je Kurent južinal, kakor popotnik iz tuje dežele; kadar je pojužinal, pa je šel, kakor veter: le Bog sam mu kaže pot in cilj.

Vasi in ljudi se je Kurent izogibal; samota je bila njegovo cesarstvo. Gledal je, kako teče potok skozi polje, v sencih belih vrb: poslušal je dolgo in natanko njegovo pesem in navsezadnje jo je razločil tako čisto, da je slišal besede in človeški glas. Poslušal je, kako pošumeva polje v rahlem vetru in to tiho pesem polja in njiv je razločil izmed vseh drugih. Preromal je prostrane gozdove in je verno poslušal, ko so mu pripovedovali svoje žalostne ponočne zgodbe; vse bolj bučeča in vse bolj nedeljska je bila njih pesem, nego tista, ki so jo prepevale cerkvene orgle, kadar jih je gonil gluhi organist.

Tako se je klatil Kurent brez doma, brez pota in brez posla, sebi v sramoto, ljudem v spotiko in v nagnus.

Če ga je srečal kmet, je pogledal hudo in je pljunil debelo:

„Fej te bodi! Fant pohajkuje, mož bo kradel in požigal, starec bo beračil!“

Kurent še slišal ni takih besed, žvižgal je in je bil vesel. Ne le možje, tudi hlapci in pastirji so se izgledovali nad njim; ženske pa ga še celo niso pogledale, ker je bil bos, kuštrav, umazan in cunjast, da se Bogu usmili.

Pripetilo pa se je ob tistem času, da je Kurenta veter zanesel v vas, ko so se vračali farani od velike maše. Dolga vrsta jih je bila. Posamez, po dva in po štirje so šli zložno in počasi po beli cesti nizdol, proti vasi, ki se je senčila v dolini; vsi so bili prazniško oblečeni in sonce je sijalo. Kurent je skočil s ceste na poljsko stezo, da bi se ne zadel ob ljudi.

(Dalje v prihodnji številki)

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

STANJE RAZISKOVANJA

Za razliko od drugih evropskih držav, ki jim je pomenilo raziskovanje in prikaz odporiškega boja proti fašizmu nacionalno obveznost, so to področje v Avstriji dolgo časa zane-marjali, celo negirali. Vzroki za to so v političnem razvoju po letu 1945, ki ga tukaj lahko nakažemo le z nekaj besedami: zamujena denacifikacija, počasna in tajna rehabilitacija nacionalsocialistov ko so se potegovali za volilne glasove, antikomunizem hladne vojne, čistka na visokih šolah — kratko: pomanjkanje antifašistične klime kmalu po letu 1945.

Šele v šestdesetih letih se je začela znanstvena raziskava avstrijskega upora. 1963 je bil ustanovljen Dokumentacijski arhiv avstrijskega odporiškega gibanja (Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes — DÖW), ki se je odlej razvil v najvažnejši raziskovalni center na tem področju in je s sistematičnim zbiranjem pri domačih in inozemskih institucijah mogel zajeti večji del obstoječega izvirnega materiala.

PREDZGODOVINA

Za razliko v Italiji in Nemčiji se je avstrijsko delavsko gibanje, točno rečeno, socialdemokratska obrambna organizacija „Republikanischer Schutzbund“ februarja 1934 z orožjem uprlo 1933 začetemu izključevanju demokracije s strani vlade krščansko-socialnega kanclerja Dollfuša. Tako imenovana „stanovska država“, vzpostavljena po tem, ko so zatrli delavsko gibanje — katere nosilca sta bila iz krščansko-socialne stranke izluščeni konzervativno-avtoritativni katolicizem, ki sta ga predstavljala kancler Dollfuß in Schuschnigg in do 1936 Heimwehr-fašizem, ki ga je financiral in usmerjal Mussolini pod vodstvom kneza Starhemberga — je sicer kazala vse bistvene znake fašistične diktature, toda preganjalni ukrepi avstrofašizma se nikakor ne dajo primerjati s terorjem NS-režima, ki je imel za cilj totalno uničenje vseh nasprotnikov. Delavsko gibanje — Revolucionarni socialisti (RS) kot nasledniki prepovedane socialdemokratske stranke, komunisti in Prosti sindikati (Freie Gewerkschaften) — je moglo kljub aretaciji mnogih funkcionarjev spet začeti z delom v svojih organizacijah. Njihova aktivnost, predvsem na propagandističnem področju, se je obračala proti vladajočemu režimu in proti podtalno bojujočim se nacionalsocialistom. Ko je bil obstoj Avstrije po zunanjepolitičnem sporazumu med Hitlerjem in Mussolinijem in „nemškem kurzu“, ki ga je Schuschnigg začel leta 1936, vedno močnejše ogrožen, so izrazili zastopniki delavstva, izvoljeni zaupniki obratov, v več spomenicah vladi svojo pripravljenost, da branijo neodvisnost Avstrije. Komunisti so po 7. svetovnem kongresu Kominterne 1935 nastopali za ustanovitev anti-fašistične „ljudske fronte“, ki naj bi zajemala vse sile in v odločujočih dnevih marca celo za brezpogojno podporo Schuschnigga, medtem ko so RS smatrali obnovitev demokratičnih svoboščin za neizogiben predpogoj v boju delavstva proti Hitlerjevi Nemčiji. Kljub vsem pomislekom pa so tudi RS v svoji zadnji izjavi z dne 10. marca 1938 pozvali svoje pristaje, da pri ljudskem glasovanju, ki ga je zvezni kancler Schuschnigg določil za 13. marec, glasujejo z „da“. Schuschnigg pa se je začel pogajati z delavskimi zastopniki šele, ko je bilo za to že prepozno. Navsezadnje pa je raje opustil odpor proti Hitlerju, da — kakor je dejal — „ne bi prelival nemške krvi“, kot da bi delavstvu dal pripadajoče pravice in z njim skupaj začel boj proti nemško-fašističnim agresorjem in njihovim avstrijskim pomagačem.

PREDPOGOJI IN RAZMERJE SIL AVSTRIJSKEGA ODPORNIŠKEGA GIBANJA

Po Schuschniggovi kapitulaciji je 12. marca 1938 vkorakala nemška vojska in naslednji dan so izvršili tako imenovani „anšlus“ Avstrije k nemškemu rajhu. Za naknadno legalizacijo tega nasilnega akta je bilo 10. aprila 1938 ljudsko glasovanje, ki se je končalo z rezultatom, običajnim v diktaturah z 99 % da-glasovi. Med propagandno kampanjo nacionalsocialistov niso samo avstrijski škofi, ampak tudi vodilni politiki socialdemokracije, ustanovitelji 1. in 2. republike, dr. Karl Renner, pozvali, naj glasujejo z „da“; zadnji — kot so pozneje napačno trdili — da bi rešil aretiranega socialdemokratskega partijskega sekretarja Roberta Danneberga. Vsekakor so s tem tako na socialistični kot na katoliški strani vzeli pogum silam odpora. Skupni poziv CK-jev RS in KPA, izdan v tujini, pa je gotovo dosegel le majhno število ljudi v Avstriji.

V nekaj mesecih so Avstrijo, katere ime je bilo zdaj izbrisano, integrirali v totalitarni sistem nacionalsocialistične Nemčije. Za vladni sistem značilne zakone so uveljavili tudi v Ostmarki. Že v drugi odredbi k zakonu o

ponovni združitvi (Wiedervereinigungsgesetz) z dne 18. marca 1938 je bilo določeno:

Državni vodja SS in šef nemške policije v Državnem ministrstvu za notranje zadeve lahko za vzdrževanje varnosti in reda izvršuje potrebne ukrepe tudi izven zakonskih mej, ki so sicer za to določene.

Še preden so izdali to legistično pooblastilo, se je začel velikanski val aretacij, ki je zajel približno 70 000 Avstrijcev. V prvi vrsti so bili prizadeti pristaši Schuschniggovega režima, to je prizadelo tudi vodilne funkcionarje ilegalnega delavskega gibanja (RS, KP, FG), vendar nekdanje vodilne socialdemokrate z nekaj izjemami sprva niso nadlegovali. S tem naj bi izključili vsak morebitni odpor že od vsega začetka.

Po radostnem razpoloženju marca in aprila 1938 je nacionalsocialistična vsakdanost kmalu prinesla avstrijskemu prebivalstvu stremitev. Nacionalsocializem, ki se je sprva oziiral na nazore Avstrijcev, je zdaj kazal svoje pravo obličje: mnoge obljube niso bile izpolnjene in mnogi pojavi, ki so spremljali menjavo oblasti kot denuncianstvo, karieristi — govorilo se je o t. i. marčnih vijolicah, ki so šele po 11. marcu pristopili k NSDAP, obojativne z aretacijo ali izropanjem židovskega premoženja, izpodrivanja Avstrijcev s prihodom Nemcev itd. so dušili vzdušje, ki je v teku vojne vedno bolj padalo. Uvedba novih davkov in obveznost do dela za vse dela sposobne, kar je omejevalo prosto izbiro delovne-

Kljub vsej previdnosti pa niso mogli preprečiti, da so večino — policiji znanega najvišjega vodstva RS kot tudi številne bivše socialdemokrate (med drugimi poslanca Danneberga in Schelsingerja) in Schutzbündlerje, ki so se zdeli novim oblastnikom nevarni, kmalu po aneksiji Avstrije aretirali. Odlok šefa varnostne policije, Heydricha, vsem vodilnim mestom državne policije v Avstriji septembra 1938 ukazuje, „da posvečajo preventivnemu boju proti komunizmu in marksizmu čisto posebno pozornost“. Nadaljnjo „kartajsko akcijo“ proti socialistom in komunistom je gestapo izvršil en teden pred izbruhom vojne, pri čemer je bilo zajetih približno 300 do 400 aktivistov.

Za organizacijo socialističnega odpora v tej prvi fazi je bilo posebno usodno, da je vodilni funkcionar RS, nekdanji športni urednik „Arbeiter-Zeitung“, Hans Pav, postal vohun gestapa in izdal svoje soborce. Sicer pa so bili kazenski postopki v prvih letih za prizadete razmeroma blagi, kar seveda ni bila prevelika prednost; kajti praviloma so prišli obsojenci, potem ko so prebili kazni, v koncentracijsko taborišče.

Nevarnosti pri proizvodnji in razširjanju ilegalnih tiskovin so socialistične odporiške borbe v veliki meri zadrževale od takih aktivnosti. Periodično izhajajoče časopise in druge tiskovine, ki so izhajale do 1938 redno, niso več tiskali. Priložnostno so razširjali letake. „Zaradi svojih konspirativnih delavnih metod, svojega odklanjanja komunističnih akcij z le-

čijo. Val aretacij po ponesrečenem protihitlerjevem puču je bil tudi za številne funkcionarje avstrijskega delavskega gibanja poguben. Karl Seitz, od 1918 do 1934 predsednik socialdemokratske stranke in kot dolgoletni du-najski župan najbolj znani in najuglednejši funkcionar avstrijske socialdemokracije, ki je bil v nekem pisanju iz Berlina 20. julija 1944 imenovan kot politični pooblaščenec za obrambni krog XVII (torej vzhodno Avstrijo), je prišel kljub svoji visoki starosti v zloglasni KZ Ravensbrück. Schärfa, Körnerja, Böhma in druge so začasno aretirali. V končni fazi nacionalsocialistične oblasti so igrale te sile, ki jih je treba prištevati zlasti desnemu krilu socialdemokracije, spet vlogo, ko so večkrat kot predstavniki socialističnega tabora pripadali nadstrankarskim odporiškim skupinam in so po zlomu bili prvi pri obnovitvi socialističnega gibanja.

KOMUNISTIČNI ODPOR

Odpor avstrijskih komunistov proti nacionalsocializmu je bil, če izhajamo iz obstoječega policijskega sodnijskega gradiva, številčno daleč najmočnejši od vseh političnih skupin. To je tembolj pomembno, ker KPA v nasprotju s KPD, niti pred 1934 niti po 1945 ni mogla postati masovna stranka. Šele v teku februar-skih dogodkov 1934 se ji je pridružilo znatno število socialdemokratskih delavcev in intelektualcev. Partijsko vodstvo v tujini, ki se je na eksistenco posameznih aktivistov manj oziralo kot socialisti, je izdalo od vsega začetka parolo aktivnega odpora. V mnogocitiranem, menda že v noči od 11. na 12. marec 1938 na avstrijsko ljudstvo naslovljenem pozivu CK-ja KPA je bilo rečeno dobesedno:

„Ljudstvo Avstrije! Brani se, upri se tujim vsiljivcem in njihovim agentom. Združite se, katoliki in socialisti, delavci in kmetje! Združite se zdaj še bolj v fronto vseh Avstrijcev. Vse razlike stopijo v ozadje pred sveto nalogo, pred katero stoji danes avstrijsko ljudstvo. Skupno nastopajte proti Hitlerju, strnite se, da bomo pregnali Hitlerjevo soldatesko iz Avstrije! Delavci, ostanite trdni! Bodite enotni in ostanite zvesti ponosnim tradicijam avstrijskega delavskega razreda. Ne klonite, kljubujte terorju! Spremenite obrate v centre odpora! Ne pustite, da vam uničijo sindikat! Vojaki, oficirji, pripadniki eksekutive, ki ste zvesti avstrijski domovini, združite se z ljudstvom, uvrstite se v fronto ogorčenega odpora proti Hitlerju in njegovim agentom! Ljudstvo Avstrije! Brani se! Spremeni v dejanje parolo: „Rdeče-belo-rdeče do smrti!“

Ta izjava, ki v njej mrgoli verbalnega patriotizma, je bila za linijo KPA v naslednjih letih kašipot. V pravilnem spoznanju poznejšega dejanskega razvoja se je KPA v ostrem nasprotju s socialističnim stališčem že v tej prvi izjavi zavzela za neodvisnost Avstrije in je dala, sicer že od 1937 naprej, svojemu odporiškemu boju poudarjeno avstrijsko-patriotično orientacijo. Zato organizacijska in politična spojitve s KPD, kar bi bilo po priključitvi Avstrije nekaj povsem navadnega, sploh ni bila predmet debate. Domnevno je bilo to, za politiko Kominterne oziroma Sovjetske zveze v Srednji Evropi važno vprašanje, že prej odločeno v avstrijskem smislu. V sami deželi so si prizadevali komunistični odporiški borci, vzpostaviti najprej enotnost s socialističnimi delavci, za kar pa propaganda ljudske fronte ni bila uporabna. V še popolnoma v marksistični terminologiji pisanem „osnutku platforme“ za združitev RS in KP na Štajerskem avgusta leta 1938 je bilo povedano, da je končni cilj komunistični družbeni red, pot do tja pa revolucionarno strmogavljenje kapitalističnega razreda in diktatura proletariata; Avstrija da je bila 11. marca 1938 nasilno anektirana, boj proti tuji vladavini in odstranitvi aneksije najbolj krepki antihitlerjevske sile v rajhu in pospešuje prav s tem odločilno revolucijo v Nemčiji sami. Pod vplivom vodstva v tujini so propagirali pozneje taktiko ljudske fronte, ki je prišla do izraza že v CK-izjavi 12. marca 1938, in ki je povzročila, da so namesto diktature proletariata zahtevali boj za obnovitev svobodne in demokratične Avstrije. Gestapu te tendence niso ostale prikrite. „Razvoj ilegalnega dela KPA od leta 1943 naprej“, je bilo rečeno v nekem poročilu, „kaže nedvoumno zapostavljanje čistih komunističnih tendenc v prid sodelovanja z vsemi ostalimi partijskimi sloji v smislu ideje o ljudski fronti“. Ustanovitev „Avstrijske fronte za svobodo“ (Österreichische Freiheitsfront) — kakor se je imenovala avstrijska zvrst ljudske fronte se je pa izkazala le kot želja funkcionarjev v tujini. Samo v posameznih slučajih obstajajo znaki za sodelovanje z meščanskimi krogi, nasprotno se je omejeval KP-jevski vpliv na delavstvo.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

DR. WOLFGANG NEUGEBAUER:

AVSTRIJSKI ODPOR 1938-1945

ga mesta, so bili nadaljnji ukrepi, ki so nale-teli na malo razumevanja. V delavstvu je do neke mere sprva še vladalo zadovoljstvo nad usodo tako imenovanih „domovinarjev“, ki so nastopali štiri leta kot zatiralci in izkro-riševalci. Demagoško zelo spretna poteza nacionalsocialistov je bila rehabilitacija in ponovna obnovitev Schutzbündlerjev, ki so jih razpustili februarja 1934. Razen tega je po-menilo premaganje dolgoletne brezposelnosti veliko olajšanje. Kmalu pa je privedla popolna brezpravnost delavcev v NS-sistemu, ki je končno služil interesom nemškega mono-polnega kapitala, do preobrata v razpoloženju. Delavske zbornice, zaupniki in sindikati so bili odpravljeni in nacionalsocialistične obratne organizacije in Nemško delavsko fronto, ki so stopile na njihovo mesto, delavci niso smatrali za svoje organizacije. Vključitev gestapa v delovno-pravne boje je razredne razmere po-gosto drastično predročila. Avstrijsko delav-stvo — desetletja pod vplivom in vzgojeno v marksističnem duhu in kljub svojega slabega gospodarskega položaja navajeno na visok so-cialni standard — je postalo najmočnejša sila v avstrijskem odporiškem gibanju proti nacio-nalsocializmu.

SOCIALISTI V ODPORU

Obstoj socialističnih odporiških organizacij ima svoje korenine v dogodkih februarja 1934, ko je Dollfußova vlada potisnila avstrijsko delavsko gibanje po trodnevni državljanski vojni v politično ilegalno. Od pogostih, po fe-bruarskih bojih nastalih socialističnih odpor-iških skupin so se „Revolucionarni socialisti“ kot organizacija naslednica propadle social-demokratske stranke lahko uveljavili in do propada Avstrije razvili odporiški boj proti režimu Dollfuß-Schuschnigg. Ko so nacional-socialisti marca 1938 prevzeli oblast, je to po-menilo seveda tudi za obstoječe ilegalne orga-nizacije globok presek. Ker je spoznal vsa ostrejša preganjanja NS-režima, je centralni komitej Revolucionarnih socialistov kot eno svojih zadnjih dejanj v Avstriji dal navodilo, naj se vse aktivnosti prekinijo za tri mesece.

taki in svoje rahle organizacijske oblike se pojavi socialistično podtalno gibanje mnogo redkeje kot n. pr. komunistično“, razlaga Karl Stadler pomanjkanje ustrežajočega izvirnega materiala, pri čemer se opira na izjave sodob-nikov. Značilno je, da manjka v obtožbah proti socialistom obdolžitev „odcepitve alpskih in donavskih gau-ov (kot so NS-sodišča opisala Avstrijo) od rajha“, česar so komuniste in monarhiste vselej obdolževali. Šele v teku voj-ne in posebno še po Moskovski deklaraciji aliiranih 30. oktobra 1943, v kateri so pro-glasili za svoj cilj neodvisnost Avstrije, je bilo opaziti preobrat tako v socialistični emigra-ciji kakor tudi v deželi sami. Čisto jasno je to izrazil potem Adolf Schärff 1943 zastopniku nemških socialdemokratov, Wilhelmu Leusch-nerju.

Preganjanja NS-režima in prekinitev zvez s socialistično emigracijo po izbruhu vojne so pri-vedle do tega, da je socialistični odpor raz-padel v posamezne, medseboj izolirane skupi-ne. Posamezni funkcionarji, kot Felix Slavik ali Alfred Migsch, so poskušali ponovno oži-viti organizacije. Slavik je navezal stike tudi s katoliškimi in monarhističnimi krogi in so ga postavili skupaj z monarhisti in prelatom Friedom, vodilnim katoliškim odporiškim borcem, pred ljudsko sodišče.

Vedno ostrejša represija NS-režima so povzročile, da so mnogi opozicijski socialisti svoje kontakte s somišljeniki omejili na naj-ožji krog, in se odpovedali vsaki dejavnosti na zunaj. Namesto trdnih organizacij so se tvorile rahle skupnosti somišljenikov, ki jih je gestapo ironiziral kot „omizna okrožja“ in „neškod-ljivi rdeči malomeščani“. Tako zbirališča so-cialistične opozicije so postali nekdanji vo-dilni funkcionarji stare socialdemokracije, ki so bili poznani tudi v taboru bivših nasprot-nikov. V zvezi z dogodki 20. julija 1944 je pripadal tem krogom pomen, ki ga ne sme-mo podcenjevati. Zastopniki nemškega od-pornišva so večkrat poskušali pridobiti av-strijske socialdemokrate in krščanske socia-liste za sodelovanje, vendar so morali ugot-o-viti, da je bila na avstrijski strani želja po ne-odvisnosti že večja kot pa povezava v Nem-

Slovenski tiski na Koroškem

(Nadaljevanje s 3. strani)

javnostjo njihovih nemško pisanih tovaršev, med katerimi je bilo tudi nekaj Slovencev, se avtorjem, ki so se zavzemali za slovensko knjigo, nikakor ni treba sramovati. Čeprav so nemški pisatelji lahko računali s skoraj stoletno tradicijo, je bil njihov delež na celotni knjižni produkciji do leta 1918 komaj tri do štirikrat večji od slovenskega.

Po statistiki, ki se naslanja na različno urejene bibliografije in so zaradi tega mogoče odstopanja, ki pa slike najbrž bistveno ne izpreminjajo, je v letih 1800, 1829, 1836, 1838, 1845, 1854, 1857, 1864, 1866, 1867 in 1869 izšlo na Koroškem več slovenskih naslovov knjig in časopisov kakor nemških. Šele v tem stoletju je slovenska knjižna produkcija manjša, a se je, kakor smo že omenili, naklada povečala.

Prva knjiga, ki je bila tiskana na Koroškem, je bila latinska. Izšla je leta 1659. Že naslednje leto je izšla prva nemška knjiga. Prva slovenska knjiga na Koroškem pa je bila objavljena šele 71 let pozneje (1731).

Razstava je kolikor mogoče kronološko urejena. V glavnem gre v začetku vsaj za versko literaturo, ver-

ske spodbudno leposlovje, poljedelske strokovne knjige, poljudno znanstveno literaturo, pa tudi za to, kar imenujemo danes po krivem „višje“ ali bolj zahtevno slovstvo.

Posebno pozornost smo posvetili tistim knjigam, ki so si prizadevale pospeševati medsebojno spoznavanje obeh narodov — razne čitanke in slovarji za Nemce, pa tudi razni nemško pisani članki o slovenskem jeziku in seveda tudi o Slovencih sploh.

Del razstave je posvečen uradnim publikacijam od Marije Terezije (1754) preko Napoleona pa do uradnih listov in imenikov krajev (reper-torijev). Sem spadajo tudi nemško slovenski priročniki za slovenske vojake. — Tudi Cerkev je tedaj imela za potrebno, da izda na Koroškem latinsko-nemško-slovenski ritual (1820) in nekaj pastirskih pisem v slovenščini.

Žal smo tu lahko razstavili samo del slovenskega knjištva na Koroškem, vendar upamo, da bo tudi ta nepopolna slika knjižne produkcije dala vsaj približno predstavo o slovenskih kulturnih prizadevanjih na Koroškem in seveda tudi o Celovcu kot kulturnem središču.

— 22.15 Hokej Švedska : ZRN, SZ : Romunija.

TOREK, 26. 4.: 16.55 Hokej Finska : ZDA — 19.25 Kemija — 19.55 Hokej Češka : Kanada — 22.15 Čas v sliki in kultura.

SREDA, 27. 4.: 17.30 Narodno gospodarstvo — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Samo en sprehod — 19.30 Obraz stoletij — 20.00 Margot do ponedeljka — 21.05 Mejniki svetovne zgodovine — 21.50 Čas v sliki in kultura — 22.25 Hokej Romunija : ZRN, Kanada : Finska.

ČETRTEK, 28. 4.: 16.55 Hokej Švedska : ZDA — 19.25 Zvok iz človeške roke — 19.55 Hokej Češka : SZ — 22.15 Čas v sliki in kultura.

PETEK, 29. 4.: 17.30 Igra in kupčija — 18.00 Nemščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret Anton Wildgans — 19.30 Francoščina — 20.00 Novo v znanosti — 21.10 Novo iz filma — 21.55 Čas v sliki in kultura — 22.30 Finska : Romunija, ZRN : Kanada.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 25. 4.: 8.00 Color-gol — 8.15 Moje akcije — 8.30 V znamenju dvojčkov — 8.50 Mladost na stopnicah — 9.20 Prva pomoč — 9.40 Dokumentarna oddaja — 10.00 Obraz stoletij — 10.30 Premirje — 10.55 Veliki in mali — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanepolitični komentar — 20.00 Šanson po naše — 20.30 Ujetnik iz Altona — 22.20 Dnevnik — 22.35 625.

NEDELJA, 26. 4.: 8.20 Poročila — 8.25 Za nedeljsko dobro jutro — 8.25 625 — 9.35 Blišč in beda kurtizan — 10.35 Sezamska ulica — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.15 Poročila — 17.00 Košarka — 18.35 Duke Ellington — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Ipvaci — 21.20 Hokej Kanada : SZ — 23.20 Dnevnik — 23.35 Športni pregled.

PONEDELJEK, 25. 4.: 9.55 Slavnostna seja CK ZKS ob 40-letnici ustanovitve kongresa KPS — 14.10 Šolska oddaja — 17.10 Glasbeni ciciban — 17.25 Narava Japonske — 17.50 Obzornik — 18.05 Nega pubertetnika — 18.15 Poslovanje bank — 18.25 Mozaik — 18.30 Dogovorili smo se — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Pohujšanje v dolini šentflorjanski — 21.45 Dnevnik.

TOREK, 26. 4.: 8.00 Šolska oddaja — 17.05 Odkod sneži — 17.25 Pan Tau — 17.55 Obzornik — 18.15 Po slehah napredka — 18.45 Slavnostna seja RK SZDL in podelitve priznanj OF — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonele — 20.35 Zvezde gledajo z neba — 21.25 Mednarodni festival mladih umetnikov — 22.05 Dnevnik — 22.20 Hokej ČSSR : Kanada.

SREDA, 27. 4.: 10.00 Poročila — 10.05 Kaj je domovina — 10.40 Sebični velikan — 11.10 Štirje junaki — 11.25 Poročila — 17.15 Moje akcije — 17.25 Ukročeno oko — 17.55 Poročila — 18.00 Na tradiciji OF — 18.30 Glasba takšna in drugačna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Pet minut raja — 21.35 Sterijina pozorje — 22.15 Dnevnik.

ČETRTEK, 28. 4.: 8.00 Šolska oddaja — 17.10 Lologol — 17.25 Obzornik — 17.40 Tito, zapiski filmskega snemalca — 18.40 Mladost na stopnicah — 19.30 Dnevnik — 19.55 Hokej ČSSR : SZ — 22.00 Miniature — 22.15 Dnevnik.

PETEK, 29. 4.: 8.10 Šolska oddaja — 17.10 Krizem kražem — 17.25 Morda vas zanima — 17.55 Obzornik — 18.10 Čez tri gore — 18.45 Izbrani študija in poklica — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Boussardelovi — 20.55 Razgledi — 21.40 Dnevnik — 21.55 Boks Fiol : Parlov — 22.40 Ulice San Francisca.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 25. 4.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 26. 4.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 25. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Narodno-zabavna glasba.

TOREK, 26. 4.: 9.30 Pisani svet — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Knjige za vas.

SREDA, 27. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Od popevke do popevke.

ČETRTEK, 28. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Operne arije — J. Vrnik: 750-letnica Laškega.

PETEK, 29. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Obrazi novega slovenskega pesništva.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 25. 4.: 15.15 Hotel Sacher — 16.45 O tenisu — 17.00 Gradbišče — 17.30 Nade — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.55 Dragi dom — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Dali, dali — 21.50 Šport — 22.10 Dih zlobnosti — 23.25 Poročila.

NEDELJA, 26. 4.: 15.35 Don Vesuvio in hiša klatežev — 17.00 Ptiček poje, kralj skače — 17.20 Toto, Didi in Anton — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 4+4 = mi — 22.10 Zakaj cerkev? — 22.40 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 25. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Zgodbe o matematiki — 10.00 Angleščina — 10.00 Hotel Sacher — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.40 O tenisu — 20.55 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 26. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 10.30 Štirje v džipu — 17.30 Otrkom za lahko noč — 18.00 Razvoj letalskih poletov — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iščemo znanega pisatelja — 22.10 Kdo 3x laže — 21.10 Plan-kvadrat — 22.10 Hiša na Eaton Place — 22.25 Poročila in šport.

SREDA, 27. 4.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Kemija — 10.30 Lancelot, vitez kraljice — 17.00 Dan pranja — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Kenguru Adelheid — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Premirje — 21.50 Poročila in šport.

ČETRTEK, 28. 4.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Kemija — 10.30 Lancelot, vitez kraljice — 17.00 Dan pranja — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Kenguru Adelheid — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Premirje — 21.50 Poročila in šport.

PETEK, 29. 4.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Kemija — 10.30 Lancelot, vitez kraljice — 17.00 Dan pranja — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Kenguru Adelheid — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Premirje — 21.50 Poročila in šport.

RAZPIS

Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu razpisuje delovno mesto za omejen čas.

Zaželjena je srednješolska izobrazba. Plača po dogovoru. Prijave pošljite na Slovenski znanstveni inštitut, 9014 Klagenfurt/Celovec Postfach

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 25. 4.: 14.00 Tenis Avstrija : Egipt — 17.00 Prijubljena Avstrija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.20 Igra — gradbeni kolen življenja — 19.50 Galerija — 20.15 Memory of Justice.

NEDELJA, 26. 4.: 13.00 Tenis — Avstrija : Egipt — 19.55 Hokej Kanada : Sovjetska zveza — 22.15 Zabavna glasba.

PONEDELJEK, 25. 4.: 17.30 Moč — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Potovanje skozi dolino Pustertal — 19.30 O fiziki — 20.00 Hiša na Eaton Place — 20.55 Vzpon človeka — 21.45 Čas v sliki

ŠPORTNI VESTNIK

NOGOMET

Slovenski atletski klub v prvem kolu spomladi uspešen

Veliko število navijačev se je prejšnjo nedeljo zbralo na igrišču Neca da bi bili priča spopadu med Union Neco ter enajsterico Slovenskega atletskega kluba, med njimi več navijačev slovenskega moštva, kakor pa domačega. Slovenski navijači so bili seveda radovedni, kako se bo odrazil SAK, potem ko se je tako temeljito pripravil na drugi del sezone.

Igra je bila dokaj izenačena, vendar pa je napadalcu SAK-ja, Jožetu Feri le uspelo, prekaniti nasprotnikovega vratarja. Sicer je bilo na tej in na drugi strani več priložnosti za zadetek, vendar jih napačnici niso znali izrabiti. Ostalo je pri enem samem zadetku.

V enajsterici zmagovalnega moštva so se predvsem izkazali vratar Beton, Prusnik, Lampichter ter Marjan Pandel. Pohvaliti pa je treba celotno moštvo ker so vsi igralci dali vse, zmaga pa je najboljšo spričevalo.

Še eno naj bo na tem mestu omenjeno: Takih sodnikov kot je gospod Rumbold, na Koroškem zelo malo. Naj si vzamejo tisti, ki na tekмах Slovenskega atletskega kluba objektivnost ne vzamejo tako resno, njega za zgled.

SAK II proti Neca II

Tudi drugo moštvo Slovenskega atletskega kluba je z zmago pričelo spomladansko sezono. Na tujem je porazilo rezervno moštvo Neca z rezultatom 4:1. Vse gole za SAK je dosegel Jože Blajs.

Sodnik videl rdečo — mladinci podlegli 3:6

Mladinsko moštvo Slovenskega atletskega kluba je v št. Janžu imelo v gosteh sovratnike WAC-ja. Rezultat 3:6, bi rekli, govori jasno besedo. Toda temu ni tako. Pravo zaslug za poraz mladinskega moštva velja do skrajnosti pristranskemu in zlobnemu sodniku. Izključil je namreč tri igralce mladinskega moštva in mu s

tem vzel vse možnosti. Na eni strani sodnik — na drugi pravi koroški rjavec. Na zdravje Gole za mladinsko moštvo sta dosegla Velik (2) ter Zeichen.

Tudi Selani uspešni

Tudi selski nogometaši imajo za seboj uspešen nastop. V Trdnji vasi so namreč porazili domačine z rezultatom 4:2 in zasedajo izvrstno drugo mesto v lestvici. Možnosti za osvojitve prvega mesta so še naprej odprte. Gole sta zabil Peter in Nanti Olip vsak po 2.

Prva zmaga Olimpije v pomladanski sezoni

Pred 6000 gledalci je imela ljubljanska Olimpija na stadionu v Bežigradu v gosteh enajsterico OFK Beograd in jo zasluženo premagala z rezultatom 4:2 in zasedla prvo mesto v lestvici. Možnosti za osvojitve prvega mesta so še naprej odprte. Gole sta zabil Peter in Nanti Olip vsak po 2.

Seminar športnih delavcev in funkcionarjev in Strunjanu

V Strunjanu ob slovenski obali so se pred kratkim zbrali funkcionarji in športni delavci športnih društev, ki so včlanjena v Slovensko fizikolno zvezo, in zastopniki Združenja slovenskih športnih društev v Italiji na trihodnem seminarju, da se seznanijo o aktualnih športnih in političnih temah. Letošnji seminar je bil za športne delavce s Koroškega že drugi, vendar prvi skupni s Slovenci s Tržaškega, Gorškega in s Slovenske Benečije. To je tudi omogočilo, da so slovenski športniki s Koroške in Italije v diskusijah po referatnih izmenjavah mnenja, se zmenili za tesnejše sodelovanje in se obvezali za skupne športne prireditve prijateljskega značaja tako v Italiji kot na Koroškem. Tako je bilo na skupni seji Združenja slovenskih športnih društev v Italiji (Vojko Kocman, Boris Simoneta, Vili Princič), Slovenske fiz-

kulturne zveze (Danilo Prusnik, mag. Anton Malle) in Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije sklenjeno, da se organizira konec junija na Koroškem 2. nogometni turnir prijateljstva, na katerem naj bi sodelovale reprezentance ZSSR, Obale, Mežiške doline in Koroške. Na seji, ki jo je vodil svetovalec ZTKOS Zoran Naprudnik kot vodja seminarja, so se funkcionarji treh osrednjih športnih organizacij zmenili tudi o največji skupni športni manifestaciji — „srečanju zamejskih športnikov“ — ki bo konec septembra 1977 na Ravnan na Koroškem. Tekmovanja bodo v nogometu (mladinske ekipe do 18 let), v šahu, namiznem tenisu in odbojki. Največjo pridobitev te skupne akcije pomeni vsekakor udeleženci zamejskih Slovencev z Madžarske. Poleg omenjenih športnih prireditev pa je bil izdelan tudi načrt o izboljšanju športne kadra, kar šteje med največje probleme zamejskega športa.

Udeleženci v Strunjanu so bili seznanjeni s političnim položajem v Italiji na splošno in s položajem slovenske narodnosti. V zanimivem predavanju je dr. Šiškovič na kratko orisal tudi politični položaj koroških Slovencev.

Mnogo pozornosti je vzbudilo predavanje Alenke Rebulc iz Trsta o psihopedagoški službi na osnovni in nižji šoli. O problematiki zamejskega športa v Italiji in o razvoju slovenskega športa na Koroškem v povojnih letih so govorili Vojko Kocman (Trst), Igor Komel (Gorica) in Danilo Prusnik (Celovec). O specifičnih športnih temah so predavali Svetozar Guček (Organizacija tekmovalcev v smučarskih skokih in njihovo ocenjevanje), Marko Ročič (športni režim življenja) in Rudi Ziemnicki, gen. sekretar ZTKOS (Usmerjenost športa v Sloveniji), vsi iz Ljubljane. Kot eksperimentalni primer pa je služil šahovski dvojni ZSSR — SZF, ki ga je vodil predsednik šahovske zveze Zabukovec.

Naj še omenimo, kakšne želje so bile izražene ob koncu seminarja: seminarji naj se tudi v bodoče organizirajo skupno za vse zamejske športne delavce; vodilne teme naj bi bile športnopolitičnega značaja; predavanja, ki se ličejo organizacijske, naj bi bila izvedena v posameznih krajih Koroške in Furlanije-Juljske krajine, saj bi le tako bila dostopna širšemu krogu; problematika zamejskega športa naj bi se obravnavala v delovnih krožkih.

Izlet na Češko in Poljsko

Zveza koroških partizanov vabi člane in prijatelje v času od 5. do 12. junija 1977 na izlet na Češkoslovaško in Poljsko s sledečim dnevnim redom:

1. dan: Zjutraj odhod iz Celovca po dogovoru in vožnja mimo Leobna in Brucka do Kindberga. Po krajšem postanku vožnja preko Semmeringa do Dunaja. Postanek in krožni ogled mesta. Potovanje ob Donavi do Bratislave. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.

2. dan: Po zajtrku vožnja po Slovaški skozi Trenčin in Tešín na Poljsko. Kosilo in potovanje do Osvičima (Auschwitz). Ogled taborišča in filma o taborišču. Vožnja do Czeszochowe. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.

3. dan: Zajtrk. Ogled mesta in cerkve Marije Čestohovske. Nato vožnja po avtocesti do Varšave. Nastanitev v hotelu. Kosilo na poti. Orientacijski ogled mesta. Večerja in prenočišče.

4. dan: Celodnevno bivanje v Varšavi. Polni pension. Ogled mesta in mestnih znamenitosti med drugim: stari del mesta, nacionalni muzej, grad Willanow, bivša rezidenca kralja Jana III., židovski geto in spomenik, film o porušenih Varšavi itd.

5. dan: Vožnja do Żelezove Wole in ogled Chopenovega rojstnega kraja, dalje do Lodža. Postanek za ogled mesta in kosilo. Popoldne potovanje do industrijskega centra Šlezije, Wrocława. Ogled mesta in znamenitosti. Nastanitev v hotelu, večerja in prenočišče.

6. dan: Popoldne potovanje na Češkoslovaško mimo Jelenie Gore in Mlade Boleslav, kosilo. Popoldne izlet v Lidice in ogled spomenika. Povratek v Prago. Nastanitev v hotelu. Večerja v pivnici. Prenocišče.

7. dan: Celodnevno bivanje v Pragi. Polni pension. Popoldne ogled mesta in znamenitosti: Staro mesto, Hradčani, Praško uro, Waclawske namsti in drugo. Popoldne prosto za individualne ogleda. Večerja in prenočišče.

8. dan: Zgodaj zjutraj vožnja skozi Tabor do Č. Bodjevojice. Na poti postanek za ogled gradu Konopište ali Hluboke. Kosilo. Popoldne vožnja do Mauthausna. Postanek za ogled taborišča. Nato vožnja skozi Linz, Liezen, Trieben in Št. Vid v Celovec.

Cena potovanja je 3600 šillingov; v to ceno so vključeni vožnja, prenočišča in prehrana.

Prijave prosimo čim prej (ker je število udeležencev omejeno na 40 oseb) na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

PD Matica Ljubljana priredilo izlet na Koroško

Planinsko društvo Matica Ljubljana je na velikonočno nedeljo priredilo izlet na Koroško. Okrog 50 planink in planincev je pod vodstvom priznanega vodiča Luka Kočarja, ki že deset let vodi slovenske planince na Koroško, obiskalo Osojske Ture in vznožje Karavank. Pot jih je vodila s Kostanj po grebenu Osojskih Tur do gradu Vajškra (Landskron) torej po severni jezikovni meji zahodnega dela južne Koroške, kjer še prebivajo Slovenci in kjer je nekoč „rajam“ Drabonsnjak. Od tam so še obiskali nasprotno osovino stran Karavank — Stari grad in Škocjan oz. škocjansko zahodno ostenje, kjer so pred leti uredili plezalni vrtec. Na povratku domov so se še ustavili pri Jozeju Miklavčiču, starosti slovenskih planincev na Koroškem, v Šedmu oziroma Št. Janžu pri Št. Jakobu. Na tem kratkem vendar prisrčnem srečanju je bil navzoč tudi predsednik Slovenskega planinskega društva v Celovcu Lubo Urbajs. Planincem

iz matične dežele sta morala odgovoriti na številna vprašanja, tako organizacijskega kot seveda tudi narodno političnega značaja. Prišlo je do novih poznanstev in utrditve itak že tesnih medsebojnih planinskih stikov. Ker bodo planinci PD Matica Ljubljana imeli več izletov na Koroško, so le-ti izrazili željo, da bi se jim priključili tudi naši planinci in z njimi skupno „vandrati“ in tako še bolj utrjevali medsebojne stike. „Matičarji“ imajo na programu izlet na Maloško polde in pa septembra meseca na Obir. Pred desetimi leti je začel priljubljeni vodič Luka Kočar z organiziranjem izletov na Koroško. Prvi je bil na Obir. Letos ob desetletnici pa se bodo spet povzpeli na to goro in tako slovesno obhajali svoj jubilej. Kot pred desetimi leti, tako so naši planinci tudi tokrat prisrčno vabljeni, da se udeležijo tega jubilejne pohoda.

In ker je bila ravno velika noč, je Miklavčič v spomin na to prisrčno srečanje izročil vsakemu en pirh, z željo, da bi bile tovarške vezi med slovenskimi planinci s Koroške in s planinci iz matične dežele tudi v bodoče prisrčne in trajne.

Mladina iz Železne Kaple vabi na dramo

„MOLČEČA USTA“

ki bo v soboto 23. aprila 1977 ob 19.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Nastopa: Mladina iz Železne Kaple

Prisrčno vabljeni!

POZOR

Slovensko prosvetno društvo „Vrtiča“ v Slovenjem Plajberku prireja v začetku meseca maja PLESNI TEČAJ, ki bo v gostilni Folt v Slovenjem Plajberku.

Vsa mladina iz Slovenjega Plajberka, Brodi in Borovelj je prisrčno vabljena, da izkoristi to ugodno priložnost, ki se nudi v domačem kraju. Prijave so možne: pri funkcionarjih društva, v gostilni Folt in v gostilni Malle v Brodeh.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uradništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.